

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยขอเสนอหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรมสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังนี้

ตอนที่ 1 แนวคิดการจัดการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม

ตอนที่ 2 แนวคิดคุณภาพการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม

ตอนที่ 3 แนวคิดการบริหารงานวิชาการในสังคมพหุวัฒนธรรม

ตอนที่ 4 แนวคิดกลยุทธ์การยกระดับคุณภาพการศึกษา

ตอนที่ 1 แนวคิดการจัดการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม

1.1 ความเป็นมาของการจัดการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม

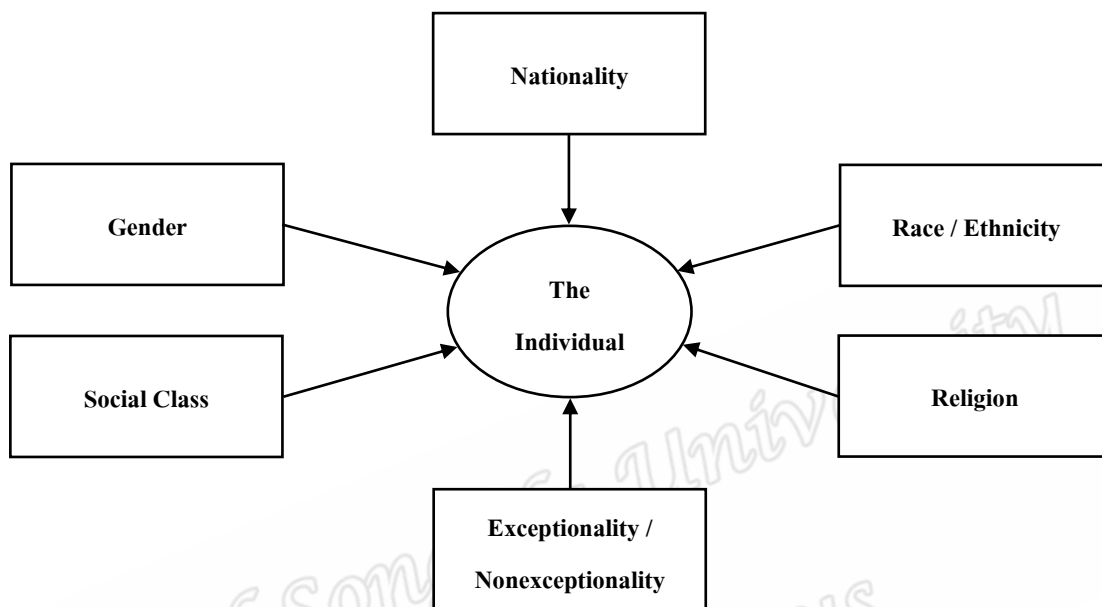
แนวคิดการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมคือการจัดการศึกษาในชุมชนที่มีลักษณะพหุวัฒนธรรมที่มีหลายกลุ่มวัฒนธรรมอยู่ร่วมกัน ซึ่งในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ประกอบด้วยกลุ่มวัฒนธรรมไทยมุสลิมภาคใต้ ชาวไทยถิ่นใต้ และชาวไทยเชื้อสายจีนที่จะต้องเรียนรู้และอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ โดยมีวัฒนธรรมไทยกลางเป็นวัฒนธรรมหลักประจำชาติเช่นเดียวกัน

1.1.1 ธรรมชาติของพหุวัฒนธรรม

Banks และ Banks (1989) อธิบายธรรมชาติของพหุวัฒนธรรมว่า บุคคลเป็นสมาชิกของกลุ่มที่มีลักษณะวัฒนธรรมเป็นของตนเอง ซึ่งบุคคลนั้นยังเป็นสมาชิกของกลุ่มอื่นๆ ด้วยเช่นกันและมีการประสานของกลุ่มต่างๆ ในสังคม โดยหลายกลุ่มจะรวมตัวกันเป็นสังคมใหญ่ การอยู่รอดของกลุ่มเกิดจากการเห็นคุณค่าของปัจจัยทางศาสนา เชื้อชาติ เพศ อายุ ชนชั้นทางสังคม และการศึกษาเป็นตัวสำคัญที่กำหนดความเชื่อ ความรู้สึก และการกระทำของบุคคล ซึ่งอาจมีลักษณะที่ชัดเจนในกลุ่มหนึ่งและมีลักษณะที่น้อยหรือไม่มีเลยในอีกกลุ่มหนึ่ง ดังภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสมาชิกกลุ่มต่างๆ ในสังคม

(ที่มา : Banks, A. J., & Banks, A. C. (1989). *Multicultural education : Issues and perspectives* (4th ed.). New York: Wiley.)

จากภาพประกอบ 2 แสดงให้เห็นว่าระบบสังคมประกอบด้วยกลุ่มต่างๆ ที่แบ่งลักษณะของกลุ่มตาม โครงสร้างของสัญชาติ กลุ่มชน ศาสนา ชนชั้นทางสังคม และเพศ ดังนั้นการจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรมจึงต้องคำนึงถึงความแตกต่างของแต่ละกลุ่ม และการจัดการศึกษาจะต้องตอบสนองต่อความแตกต่างดังกล่าว

กล่าวโดยสรุป ธรรมชาติของพหุวัฒนธรรมมีความแตกต่างระหว่างบุคคล ด้านสัญชาติ กลุ่มชน ศาสนา การศึกษา ชนชั้นทางสังคม และเพศ ที่กำหนดเกี่ยวกับความเชื่อ ความรู้สึก และการกระทำของบุคคลในลักษณะของการรวมกลุ่มต่างๆ ของสังคม

1.1.2 พหุวัฒนธรรมนิยม (Multiculturalism)

เอกรินทร์ สังข์ทอง (2551; 2552) กล่าวว่า พหุวัฒนธรรมนิยมเป็นแนวคิด และแนวปฏิบัติที่ให้ความสำคัญกับความหลากหลายและความแตกต่างทางวัฒนธรรม รวมถึงแนวทางในการจัดการเกี่ยวกับอคติที่มีต่อวัฒนธรรม ชาติพันธุ์ เชื้อชาติ เพศ ศาสนา และลักษณะเฉพาะอื่นๆ โดยการปลูกฝังความคิดในการอยู่ร่วมกันท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรมแก่กลุ่มคนในสังคมและพัฒนาค่านิยม ความเชื่อ ทักษะคติ โดยผ่านกระบวนการศึกษาในรูปแบบต่างๆ

เพื่อให้สังคมบรรลุถึงความเป็นประชาธิปไตยที่จรรโลงสิทธิ เสรีภาพ เสมอภาค และภราดรภาพให้เกิดขึ้นทุกส่วนในสังคมจึงจำเป็นต้องพัฒนาทั้งนโยบาย ข้อกฎหมาย มาตรการ และแผนดำเนินงานต่างๆ ให้เกิดการยอมรับและเคารพความหลากหลายทางวัฒนธรรม

วิลาส โปธิสาร (2552) กล่าวว่า พหุวัฒนธรรมหมายถึงกลุ่มชนที่อยู่ร่วมกัน แต่มีความแตกต่างกันทางชาติพันธุ์ มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ด้านความคิด ความเชื่อ การต่อสู้ และมีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่สะท้อนให้เห็นทัศนคติการปรับตัวและวิถีการดำเนินชีวิตของแต่ละกลุ่มชนที่อยู่ร่วมกันในสังคมใดสังคมหนึ่ง

กล่าวโดยสรุป พหุวัฒนธรรมนิยมเป็นแนวคิดและแนวปฏิบัติที่ให้ความสำคัญกับความหลากหลายและความแตกต่างทางวัฒนธรรม พหุวัฒนธรรมนิยมสะท้อนมุมมองเกี่ยวกับมิติของเชื้อชาติ ชาติพันธุ์ ภาษา วิถีทางเพศ บทบาททางเพศ อายุ สถานะทางสังคม การศึกษา และพื้นฐานอื่นๆ ทางด้านวัฒนธรรม

1.2 แนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษา (Multicultural Education)

พหุวัฒนธรรมศึกษามีเป้าหมายสำคัญเพื่อให้ผู้คนที่มีความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมอาศัยอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข โดยผ่านการจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ทั้งในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

1.2.1 ความหมายของพหุวัฒนธรรมศึกษา

Banks และ Banks (1989) กล่าวว่า พหุวัฒนธรรมศึกษาเป็นแนวคิดในการปฏิรูปการศึกษาเพื่อเปลี่ยนโครงสร้างทางการศึกษาให้นักเรียนที่มีความแตกต่างหลากหลายได้มีความเสมอภาคในด้านความสำเร็จในการเรียน

Cortes (1996) กล่าวว่า พหุวัฒนธรรมศึกษาหมายถึงกระบวนการศึกษารูปแบบหนึ่งที่ช่วยผู้ที่มีความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมให้เกิดการยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม อาศัยอยู่ร่วมกันด้วยความเข้าใจและร่วมมือร่วมใจกัน พึ่งพาอาศัยกัน เสียสละ และมีความยุติธรรม การศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมจำเป็นสำหรับทุกโรงเรียน เพราะทั้งนักเรียนและทุกๆ คนจำเป็นต้องแลกเปลี่ยนความหลากหลายทางวัฒนธรรมร่วมกัน ดังนั้นโรงเรียนจึงควรเปิดโอกาสให้นักเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องได้ขยายขอบเขตความหลากหลายทางวัฒนธรรมในสังคม

เอกรินทร์ สังข์ทอง (2551) กล่าวว่า พหุวัฒนธรรมศึกษาคือแนวคิดและแนวปฏิบัติทางการศึกษาที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ เข้าใจ ยอมรับ และเคารพความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม ตลอดจนประสบความสำเร็จทางการเรียนและสามารถเข้าสู่สังคมได้อย่างมีความสุข

สถาบันวิจัยและพัฒนาสุขภาพภาคใต้ (2553) ให้ความหมายของพหุวัฒนธรรมศึกษาว่าเป็นกระบวนการการจัดการศึกษาในโรงเรียนที่นักเรียนมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ภาษา ศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี และวิถีชีวิต เพื่อปลูกฝังให้นักเรียนเกิดความตระหนักรู้และเข้าใจถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรม เกิดการยอมรับ รวมทั้งการเสริมสร้างทักษะความสามารถในการปฏิสัมพันธ์ และการทำงานร่วมกับบุคคลต่างวัฒนธรรม

สุธีรัช ชูชื่น (2555) กล่าวว่า พหุวัฒนธรรมศึกษาหมายถึงการจัดการศึกษาประเภทหนึ่ง โดยจัดสภาพแวดล้อมในสถานการศึกษาซึ่งมีผู้เรียนที่มาจากหลายหลายวัฒนธรรมทำให้เกิดการเรียนรู้ที่จะยอมรับในความแตกต่างทางวัฒนธรรม มีความเคารพซึ่งกันและกัน ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อกัน ให้การเคารพแก่คนหรือกลุ่มคนที่อ่อนแอกว่า รวมไปถึงการเปิดเผยจุดยืน วัตถุประสงค์ และอุดมการณ์ของตน เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจและลดความขัดแย้ง

กล่าวโดยสรุป พหุวัฒนธรรมศึกษา หมายถึง การจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้คนในสังคมพหุวัฒนธรรมเกิดความเข้าใจ ยอมรับ และเคารพความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม มีทักษะในการอาศัยอยู่ร่วมกัน และประสบความสำเร็จทางการเรียน

1.2.2 ความสำคัญของพหุวัฒนธรรมศึกษา

Gay (2004) กล่าวว่า พหุวัฒนธรรมศึกษามีความสำคัญต่อความสำเร็จของผู้เรียนที่มีความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งต้องจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความแตกต่างของผู้เรียนในด้านต่างๆ การจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรมศึกษาต้องมีการเชื่อมโยงแนวคิดทางด้านพหุวัฒนธรรมและศาสตร์ความรู้ในโรงเรียน โดยคำนึงถึงประเด็นความเป็นจริงทางสังคมและความเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ของผู้เรียน ซึ่งเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของผู้เรียน

บรรจง ฟ้ารุ่งสว่าง (2550) กล่าวว่า การจัดการศึกษาแนวพหุวัฒนธรรมสำหรับผู้คนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องคำนึงถึงบริบททางการเมือง สังคม และวัฒนธรรม และสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน การเคารพความแตกต่างทางวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของประชาชนในท้องถิ่นให้มีโอกาสที่เท่าเทียมหรือใกล้เคียงกัน

เอกรินทร์ สังข์ทอง (2551) กล่าวว่า พหุวัฒนธรรมศึกษามีความสำคัญต่อการจัดการศึกษานบนพื้นฐานความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมของผู้เรียน ซึ่งจะช่วยให้บรรลุถึงความเข้าใจอัตลักษณ์และวิถีชีวิตของผู้คนที่แตกต่างกันสู่ความเท่าเทียมและความเสมอภาค และช่วยให้ผู้คนที่มีความพื้นฐานแตกต่างกัน ยอมรับและศรัทธาความแตกต่างทางวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน

สุธีรัช ชูชื่น (2555) กล่าวว่า พหุวัฒนธรรมศึกษาต้องการให้นักเรียนทราบและคุ้นเคยกับความคิดเกี่ยวกับความหลากหลายในสังคมทั้งวิถีชีวิต ภาษา ศาสนา วัฒนธรรม และมุมมองที่แตกต่างกับตนเอง ซึ่งวัตถุประสงค์ของพหุวัฒนธรรมศึกษาคือการสร้างความรู้ลึกเชิงบวกที่มีต่อพหุวัฒนธรรม เพื่อให้นักเรียนรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม มีคุณค่า และมีความเป็นมิตร

กล่าวโดยสรุป พหุวัฒนธรรมศึกษามีความสำคัญต่อการจัดการศึกษานบนพื้นฐานความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมของนักเรียน สร้างความเข้าใจในอัตลักษณ์ แสวงหาความรู้ และทักษะในการดำรงชีวิต เพื่อความสงบสุขในสังคม ยอมรับและศรัทธาในความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม มีความเท่าเทียม ความเสมอภาค และมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

1.3 การจัดการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม

1.3.1 หลักการจัดการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม

Cortes (1996) กล่าวถึงการจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรมว่ามีหลักสำคัญที่จะต้องศึกษา 3 ประการ ดังนี้

1) แนวคิดหรือมโนทัศน์ แนวทางการปฏิรูปทางการศึกษาและกระบวนการทางการจัดการศึกษาตามแนวทางและแนวคิดพหุวัฒนธรรมเพื่อผู้เรียนทุกคน โดยไม่แบ่งแยกเพศ ชนชั้นทางสังคม กลุ่มชน เชื้อชาติ และวัฒนธรรม ต้องมีความเท่าเทียมกันในโอกาสที่จะได้รับการเรียนรู้ในสถานศึกษาและมุ่งให้ผู้เรียนได้รับการเปลี่ยนแปลงที่ดีที่สุดในสถานศึกษา

2) การจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรมเป็นแนวทางในการปฏิรูปทางการศึกษา ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางการศึกษาของสถานศึกษาในลักษณะองค์รวม ซึ่งมีผู้เรียนที่มีความแตกต่างหลากหลาย ให้มีโอกาสที่เท่าเทียมกันทางการศึกษา

3) การจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรมเป็นกระบวนการที่มีเป้าหมายเกี่ยวกับการจัดการศึกษาที่มีเสรีภาพและความยุติธรรม โดยการขจัดความคิดที่เป็นอคติ โดยเป็นกระบวนการที่ปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มความเท่าเทียมกันทางการศึกษาแก่ผู้เรียนทุกคน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) ดังนี้

มาตรา 7 กระบวนการเรียนรู้ปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจ ในความเป็นไทย รักษาผลประโยชน์ส่วนรวม รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

มาตรา 10 การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกัน ในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายและจัดรูปแบบการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ

มาตรา 60 จัดสรรงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษาอื่นให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความจำเป็นในการจัดการศึกษา สำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ โดยคำนึงถึงความเสมอภาคใน โอกาสทางการศึกษาและความเป็นธรรม ตามหลักเกณฑ์และวิธีการ ที่กำหนดในกฎกระทรวงศึกษาธิการ

1.3.2 แนวทางการจัดการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม

พหุวัฒนธรรมศึกษามุ่งเน้นการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน เกี่ยวกับวัฒนธรรม เพื่อตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของผู้เรียนกลุ่มต่างๆ ซึ่งสามารถ บูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ สอดคล้องกับ Banks (1994) กล่าวว่า การจัดการศึกษาตาม แนวทางพหุวัฒนธรรมมุ่งเน้นการจัดหลักสูตรและการปฏิบัติ เป็นการบูรณาการสถานศึกษาใน ลักษณะองค์รวม เพื่อส่งผลถึงความเท่าเทียมกันทางการศึกษาในขอบเขตของพหุวัฒนธรรม

นอกจากนี้ Banks และ Banks (2001) และ Banks (2002) ได้เสนอแนวทางการจัดการศึกษาในแบบพหุวัฒนธรรมศึกษา โดยมีขอบเขตที่สำคัญ ดังนี้

1) การบูรณาการเนื้อหา (Content Integration) การจัดการเรียนการสอน ตามหลักสูตร โดยบูรณาการเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของกลุ่มต่างๆ สอดแทรกในรายวิชา โดยครูใช้วัฒนธรรมที่แตกต่างหลากหลายของนักเรียนมาเป็นกรณีศึกษา และให้ผู้เรียนร่วมกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ อภิปราย และแสดงความคิดเห็นร่วมกัน โดยเฉพาะรายวิชากลุ่มสังคมศึกษา ภาษา และดนตรีที่ครุมีโอกาสนำวัฒนธรรมไปบูรณาการได้มาก

2) กระบวนการสร้างความรู้ (The Knowledge Construction Process)

เป็นกระบวนการให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจว่าองค์ประกอบทางชนชาติ ชาติพันธุ์ เพศ ชนชั้นทางสังคมของบุคคลมีอิทธิพลต่อการเกิดความรู้ นั้น สถานศึกษาและครูต้องจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้นักเรียนได้มีโอกาสในการค้นคว้า แลกเปลี่ยนความคิดเห็น อภิปราย พัฒนาทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ เปรียบเทียบ ตัดสินใจ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเข้าใจผู้อื่นที่มีวัฒนธรรมต่างๆ

3) การลดอคติหรือความลำเอียง (Prejudice Reduction) สถานศึกษาและครูพัฒนาทัศนคติเกี่ยวกับความแตกต่างทางวัฒนธรรม โดยมีการจัดการเรียนการสอนหรือจัดกิจกรรมต่างๆ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมของกลุ่มต่างๆ การใช้สื่อที่เหมาะสมที่เน้นความร่วมมือและมีการติดต่อสัมพันธ์ โดยมีการเสริมแรงผู้เรียน การให้ผู้เรียนเกิดการรับรู้ในความแตกต่างทางชนชาติและวัฒนธรรม ทั้งในระดับห้องเรียน ชุมชน และสังคม

4) การสอนที่ยึดหลักความยุติธรรม (Equity Pedagogy) การมุ่งเน้นให้ครูมีการวิเคราะห์กระบวนการสอน เพื่อกำหนดกรอบที่สามารถสะท้อนความหลากหลายทางวัฒนธรรม และปรับวิธีการสอนที่จะสนับสนุนให้ผู้เรียนที่มาจากเชื้อชาติ วัฒนธรรม เพศ และกลุ่มชนชั้นทางสังคมที่แตกต่างกันให้ประสบความสำเร็จในการเรียน โดยสอดคล้องกับการเรียนรู้ที่หลากหลายของกลุ่มเชื้อชาติและวัฒนธรรมต่างๆ

5) การปรับโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมของสถานศึกษา (An Empowering School Culture and Social Structure) การปรับวัฒนธรรมองค์กรของสถานศึกษาที่ส่งเสริมความเสมอภาค เท่าเทียมกันของผู้เรียนกลุ่มต่างๆ โดยผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ การสร้างบรรยากาศความร่วมมือ การปรับหลักสูตรและการเรียนการสอน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนในสถานศึกษา

สำนักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ กระทรวงศึกษาธิการ (2557) กำหนดบทบาทของการศึกษาในการสร้างสังคมพหุวัฒนธรรม โดยการมุ่งเน้นการจัดการศึกษาอย่างทั่วถึง เท่าเทียม และมีคุณภาพแก่ผู้เรียน และการส่งเสริมการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม ความเข้าใจอันดีในวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน การสอนค่านิยมร่วมและมรดกทางวัฒนธรรมในหลักสูตร โรงเรียน และสอดคล้องกับ สุทธิรัช ชูชนัน (2555) ที่กล่าวถึงการจัดการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมศึกษาว่า เป็นการปฏิรูปการจัดการศึกษาที่รวมเอานโยบายการบริหารจัดการ หลักสูตร กิจกรรมการเรียนรู้ การจัดการสภาพแวดล้อม เพื่อสนับสนุนผู้เรียนที่มาจากกลุ่มวัฒนธรรมที่หลากหลายให้เกิดการเรียนรู้ที่จะยอมรับในความแตกต่างทางวัฒนธรรม ไม่มีอคติ ไม่เกิดการแบ่งแยกและเลือกปฏิบัติ ลดความขัดแย้งระหว่างกัน สนับสนุน สร้างความเข้าใจและเคารพในความหลากหลายทางวัฒนธรรม

องค์ประกอบสำคัญในการจัดการศึกษา โดยอาศัยแนวคิดพหุวัฒนธรรม ศึกษา (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2543; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2549) ดังนี้

1) ด้านการบริหารจัดการ กำหนดและดำเนินงานตามแผนงาน โครงการ และกิจกรรมต่างๆ ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความหลากหลายทางวัฒนธรรม มีการเสริมพลัง และมีส่วนร่วม มีการติดตาม ประเมินผลการดำเนินงาน และร่วมกันปรับปรุง แก้ไข แผนงาน โครงการ กิจกรรม อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชน

2) ด้านหลักสูตร ครูและนักเรียนต้องร่วมกันศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตร แกนกลางและหลักสูตรของสถานศึกษา วางแผนและจัดทำหลักสูตรที่ตอบสนองต่อความต้องการ ของนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน โดยบูรณาการความหลากหลายทางวัฒนธรรมเข้าไปใน หลักสูตร มีการติดตามและประเมินผลการนำหลักสูตรไปใช้อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ

3) ด้านการเรียนการสอน การบูรณาการพหุวัฒนธรรมเข้าไปใน กระบวนการเรียนการสอนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับกลุ่มต่างๆ ครูและนักเรียนแลกเปลี่ยน เรียนรู้ร่วมกันถึงวัฒนธรรมที่หลากหลายผ่านสื่อและแหล่งเรียนรู้ต่างๆ วัตถุประสงค์และประเมินผลการ เรียนการสอนด้วยวิธีการที่หลากหลาย สอดคล้องกับผู้เรียน และให้ความเป็นธรรมกับทุกกลุ่มชน

4) ด้านบุคลากร การเลือกสรรบุคลากรอย่างเหมาะสม บุคลากรติดตาม ดูแล และให้คำปรึกษานักเรียนในแต่ละกลุ่มชนอย่างใกล้ชิด ให้ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน นิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร โดยคำนึงถึงพหุวัฒนธรรม

5) ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน การวางแผนร่วมกันใน การกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษา ระดมทรัพยากร ร่วมกิจกรรม และเป็นแหล่ง เรียนรู้ รวมทั้งกำกับ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง และ สร้างความสัมพันธ์ ความเข้าใจ และเกิดการยอมรับในความแตกต่างกันทางวัฒนธรรมกับชุมชน

กล่าวโดยสรุป การจัดการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมศึกษาเป็นการบูรณาการ เนื้อหาและกระบวนการสร้างองค์ความรู้พร้อมกัน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล สร้าง ความเข้าใจและทัศนคติเกี่ยวกับความแตกต่างทางวัฒนธรรม มีทักษะทางสังคม สามารถปรับตัว เพื่อการอยู่ร่วมกัน และเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางสังคม การลดอคติ การปรับ โครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมใน โรงเรียน มีความเสมอภาค เท่าเทียม คิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง ซึ่งถือเป็นบทบาทหลักของการบริหารฝ่ายวิชาการในเรื่องของ หลักสูตร การเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน สื่อเทคโนโลยีต่างๆ รวมถึงการมีส่วนร่วมของ ผู้ปกครองและชุมชนในการช่วยพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษา

1.3.3 แนวทางการจัดการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

การจัดการศึกษาแนวพหุวัฒนธรรม สำหรับประชาชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้จำเป็นต้องเข้าใจและคำนึงถึงบริบททางการเมือง สังคม วัฒนธรรม เคารพความแตกต่างทางวัฒนธรรม และคำนึงถึงความต้องการของคนในท้องถิ่นให้มีโอกาสที่เท่าเทียมกัน เช่น นโยบายของรัฐที่ให้ความสำคัญกับคุณภาพทางการศึกษา ดังนั้นแนวทางในการจัดการศึกษาจึงควรทราบสภาพปัญหาการจัดการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นสำคัญ ซึ่งในการจัดการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมศึกษานั้น จำเป็นต้องมีการปฏิรูปการศึกษาเพื่อสร้างความพร้อมในการจัดทำหลักสูตรทั้งในระดับประเทศและระดับท้องถิ่น ต้องมีการกำหนดมาตรฐานเพื่อให้การศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมเกิดประสิทธิภาพ (อำนาจ วิชยานุวัติ, 2553) มีองค์ประกอบ ดังนี้

1) ระดับนโยบาย รัฐต้องกำหนดนโยบายเชิงโครงสร้าง โดยสนับสนุนความหลากหลายทางวัฒนธรรม อาศัยความเป็นจริงของสังคมและปราศจากอคติ และนโยบายมีรายละเอียดของการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมอย่างชัดเจน นำไปสู่การปฏิบัติและประยุกต์ใช้

2) ระดับปฏิบัติการ ครูมีทัศนคติที่ดีต่อความแตกต่างและใช้หลักสูตรพหุวัฒนธรรมศึกษาเพื่อให้การสอนมีปฏิสัมพันธ์และความร่วมมือ โอกาสที่เท่าเทียมกัน มีส่วนร่วมในการสนทนาและการทำงานกลุ่ม โดยครูเป็นพี่เลี้ยงและนักเรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้

3) การจัดทำหลักสูตร ต้องคำนึงถึงความรู้ด้านพหุวัฒนธรรมและกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการพัฒนาคำรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของตนและคนรอบข้าง เรียนรู้ค่านิยม ทัศนคติ และพฤติกรรมต่างๆ หลักสูตรควรสนับสนุนการมีส่วนร่วม และเน้นเรื่องจิตสาธารณะ

4) รูปแบบการเรียน เน้นการเสริมสร้างความเข้าใจอันดีแก่นักเรียนและลดความอคติเรื่องวัฒนธรรม เชื้อชาติในชั้นเรียน รูปแบบการเรียนที่นิยมใช้มี 3 รูปแบบ ดังนี้

(1) รูปแบบที่เน้นเนื้อหา (Content Oriented Program) รวมเนื้อหาที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมที่แตกต่างกันของกลุ่มชนมาไว้ในหลักสูตร เน้นให้มีการพัฒนาทักษะและความคิดสร้างสรรค์เพื่อเพิ่มความรู้แก่นักเรียน และมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาเนื้อหาของวัฒนธรรม

(2) รูปแบบที่เน้นตัวนักเรียน (Student-Oriented Program) รูปแบบนี้ไม่ได้เปลี่ยนแปลงหลักสูตรหรือบริบททางสังคมด้านการศึกษา แต่จะช่วยนักเรียนที่มีวัฒนธรรมและภาษาต่างกันได้รวมเป็นหนึ่ง มักใช้ภูมิหลังทางด้านภาษาและวัฒนธรรมของนักเรียนเป็นเกณฑ์

(3) รูปแบบที่เน้นสังคม (Socially-Oriented Program) รูปแบบนี้พยายามที่จะปฏิรูปการสอนและบริบททางวัฒนธรรมของการสอน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มความปรองดองด้านวัฒนธรรมและเชื้อชาติตลอดจนลดอคติต่างๆ

แนวทางแก้ปัญหาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ยั่งยืนคือการจัดการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมศึกษาที่ถูกต้องเหมาะสมทั้งสภาพแวดล้อม ภาษา ศาสนา วัฒนธรรม มีนโยบายการบริหารจัดการ ระเบียบวิธีการ หลักสูตร กิจกรรมการเรียนรู้ การจัดสภาพแวดล้อม เพื่อสนับสนุนผู้เรียนในสังคมพหุวัฒนธรรมเกิดการเรียนรู้ที่จะยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม ไม่มีอคติ ไม่เกิดการแบ่งแยกและเลือกปฏิบัติ ลดความขัดแย้งระหว่างกัน สนับสนุนความเข้าใจและเคารพในความหลากหลายทางเชื้อชาติและวัฒนธรรม โดยเฉพาะการสอนภาษาไทยที่เป็นภาษาพื้นฐานเพื่อความเข้าใจเนื้อหาสาระของหลักสูตรที่มีความหลากหลาย (อำนาจ วิชยานุวัติ, 2553)

บัญญัติ ขงย่วน (2551), เอกรินทร์ สังข์ทอง (2551), กระทรวงศึกษาธิการ (2556) และ วิจิตร ศรีสอาน (2557) ได้กล่าวสอดคล้องกันว่า การพัฒนาครูในบริบทสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มุ่งเน้นให้นักเรียนมีความเท่าเทียม เสมอภาคในการมีเสรีภาพ รักศักดิ์ศรี ในการได้รับการศึกษาของผู้เรียนที่มาจากความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยผ่านกระบวนการจัดการเรียนการสอนให้นักเรียน ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเรียนรู้ได้อย่างมุ่งมั่น บนพื้นฐานของความแตกต่างทางวัฒนธรรม และมีความเข้าใจ ยอมรับ และเคารพในความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม มีความร่วมมือร่วมใจกัน มีความเสียสละ ยุติธรรม พึ่งพาอาศัยซึ่งกัน และสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยปรับนโยบายการจัดการศึกษาและวิธีการสอนให้เอื้อต่อผู้เรียนทุกกลุ่มวัฒนธรรม การบูรณาการวัฒนธรรมนั้นต้องมีแนวทางการสอนที่มีความเป็นพหุวัฒนธรรมคือมีรูปแบบการสอนที่หลากหลายและมีการนำเสนอหลายมุมมองสู่ผู้เรียน

กล่าวโดยสรุป การจัดการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องเข้าใจและคำนึงถึงบริบททางการเมือง สังคม วัฒนธรรม เพศ เชื้อชาติ ศาสนา สถานะทางสังคม สภาพร่างกาย ความสำเร็จในการเรียน และความต้องการของคนในท้องถิ่น โดยจัดการศึกษาให้นักเรียนที่มาจากความหลากหลายทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นให้มีความเท่าเทียมกันของโอกาสการได้รับการศึกษา และการประสบความสำเร็จทางการศึกษา การเคารพ ยอมรับความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ มีความร่วมมือร่วมใจ มีความเสียสละ ยุติธรรม มีเสรีภาพ รักศักดิ์ศรี และอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยผ่านกระบวนการจัดการเรียนการสอน โดยมีการปฏิรูปตั้งแต่ระดับนโยบาย ระดับปฏิบัติ การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น และรูปแบบการเรียน ดังนั้น โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้นักเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาได้ขยายขอบเขตความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งครูมีหน้าที่หลักในการพัฒนาคุณภาพนักเรียน โดยเฉพาะการอบรมด้านการสอนภาษาไทยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีเทคนิค วิธีสอนรูปแบบใหม่ที่เอื้อต่อผู้เรียนทุกกลุ่มวัฒนธรรม นอกจากนี้ครูผู้สอนต้องมีแนวทางการสอนให้มีความเป็นพหุวัฒนธรรมคือรูปแบบการสอนที่หลากหลายและมีการนำเสนอหลายมุมมองสู่ผู้เรียน

ตอนที่ 2 แนวคิดคุณภาพการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม

2.1 ความหมายของคุณภาพการศึกษา

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550) กล่าวว่า คุณภาพการศึกษาหมายถึง ภาพรวมของผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนทั้งในด้านความรู้ ความสามารถ และคุณธรรม ตามที่ผู้เรียนแต่ละระดับพึงมีพึงเป็น ตามแนวทางที่กำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมาตรา 6 ซึ่งบัญญัติความไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไป เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (2549) กล่าวว่า คุณภาพของการศึกษาคือคุณภาพของผู้เรียนที่มี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและมีคุณภาพดี

นอกจากนี้สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษาได้ให้ความหมายของคุณภาพ การศึกษาไว้ว่า คุณภาพการศึกษาคือคุณภาพของผู้จบการศึกษาที่มีความรู้ ทักษะ และคุณสมบัติ ต่างๆ ครบถ้วนตามที่หลักสูตรกำหนด (กระทรวงศึกษาธิการ, 2549) ซึ่งสอดคล้องกับ สำนัก ทดสอบทางการศึกษา (2553) กล่าวว่า คุณภาพการศึกษาหมายถึงการที่ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะต่างๆ ครบถ้วนตามความคาดหวังของหลักสูตร และสอดคล้องกับ วิราพร พงศ์อาจารย์ (2542) กล่าวว่า คุณภาพการศึกษาหมายถึงผู้สำเร็จการศึกษามีคุณลักษณะที่ได้มาตรฐานตามจุดมุ่งหมายของ หลักสูตรและตรงตามความต้องการของสังคม และ สมกมล ถาวรกิจ (2543) กล่าวว่า คุณภาพ การศึกษาคือการทำให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้ปกครอง นักศึกษา ชุมชน และสังคมพึงพอใจ ประทับใจ มั่นใจในคุณภาพของผู้เรียนตามมาตรฐานที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งมหาวิทยาลัยรามคำแหง (2556) ได้ให้ความหมายของคุณภาพการศึกษาหมายถึงการบ่งชี้คุณลักษณะของผู้เรียนที่มีความเป็น เลิศทางด้านต่างๆ โดยผ่านการวัดด้วยเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับของสังคม

กล่าวโดยสรุป คุณภาพการศึกษา หมายถึง คุณภาพของผู้จบการศึกษาที่มีความรู้ ทักษะ และคุณสมบัติต่างๆ ตามหลักสูตรและเป้าหมายที่กำหนดไว้ และได้ผลจากการจัดการศึกษา ตามมาตรฐานที่กำหนด จนเป็นที่ยอมรับของสังคม เชื่อมั่นในคุณลักษณะและผลการจัดการศึกษา โดยมีกระบวนการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ อันจะนำไปสู่คุณภาพของนักเรียนเป็นสำคัญ

2.2 คุณภาพการศึกษาทั่วไป

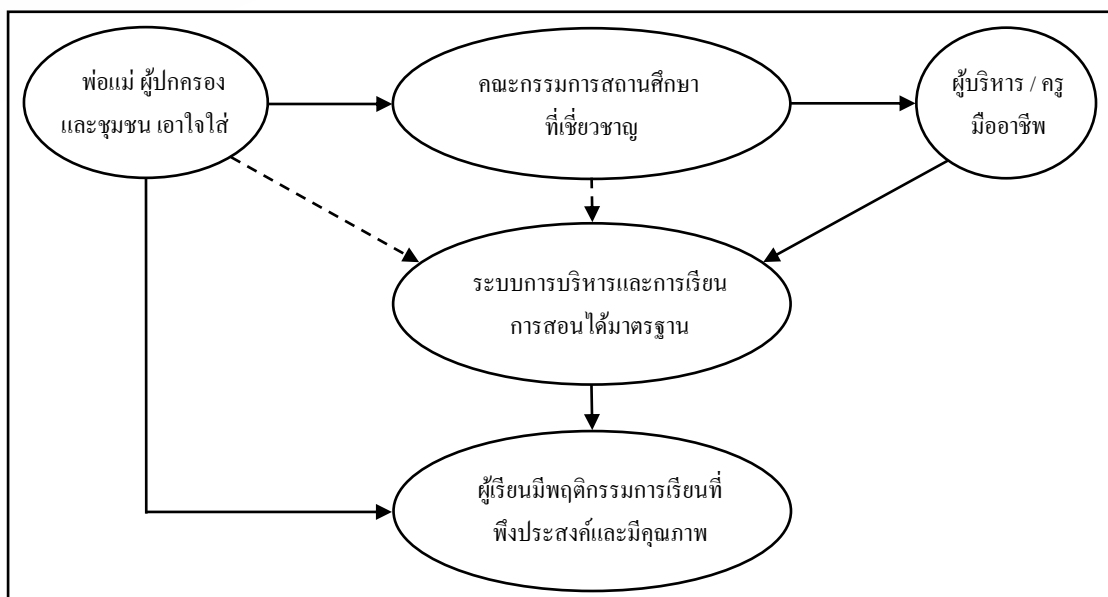
ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดของ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (2549) กล่าวว่า คุณภาพของการศึกษาคือคุณภาพของผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและมีคุณภาพดี คุณภาพของผู้เรียนดังกล่าวขึ้นอยู่กับความเอาใจใส่ของพ่อแม่ ผู้ปกครอง และชุมชน ระบบการบริหารที่ได้มาตรฐานและระบบการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ และความเอาใจใส่ของพ่อแม่ผู้ปกครองและชุมชนน่าจะส่งผลโดยอ้อมต่อระบบการบริหารและระบบการเรียนการสอนที่ได้มาตรฐาน และส่งผลโดยตรงต่อการได้มาซึ่งคณะกรรมการสถานศึกษาที่เชี่ยวชาญ คณะกรรมการสถานศึกษาที่เชี่ยวชาญน่าจะส่งผลโดยตรงต่อการบริหารและครูมืออาชีพ และน่าจะส่งผลโดยอ้อมต่อมาตรฐานของระบบบริหารและการจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารและครูมืออาชีพจะนำไปสู่ระบบการบริหารและระบบการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ และได้มาตรฐาน อันจะนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ของการเรียนสูงและมีคุณภาพดีเป็นคนดี มีความสามารถ และมีความสุข สนุกกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต

โดยสรุปคุณภาพของสถานศึกษา ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดจากหลักการแนวคิด และทฤษฎี ดังภาพประกอบ 3

ภาพประกอบ 3 แนวคิดโซ่คุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

(ที่มา : สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2549).

หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินภายนอกของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: จุฑาทอง.)

2.2.1 คุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน)

สำหรับประเทศไทยมีการประเมินคุณภาพการศึกษา โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินภายนอกของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานรอบที่สาม (พ.ศ. 2554-2558) เป็นแนวคิดการบริหารการศึกษาคือการประเมินรอบที่สาม (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพทางการศึกษา (องค์การมหาชน), 2554)

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (2554) ได้กำหนดตัวบ่งชี้การประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่สาม ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐานคือ ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ประสิทธิภาพของการบริหารจัดการและการพัฒนาสถานศึกษา พัฒนาการของการประกันคุณภาพภายในโดยสถานศึกษาและต้นสังกัด ผลการพัฒนาให้บรรลุตามปรัชญา ปณิธาน พันธกิจ และวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสถานศึกษา ผลการพัฒนาตามจุดเน้นและจุดเด่น ผลการส่งเสริมพัฒนาสถานศึกษาเพื่อยกระดับมาตรฐาน รักษามาตรฐาน และพัฒนาสู่ความเป็นเลิศเพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งได้กำหนดตัวบ่งชี้ด้านคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านผู้เรียนประกอบด้วย ผู้เรียนมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตดีคือผู้เรียนมีน้ำหนักส่วนสูงและสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์ มีสุนทรียภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์คือผู้เรียนเป็นคนที่ดีของผู้ปกครอง โรงเรียน และสังคม ผู้เรียนมีความใฝ่รู้และเรียนรู้อย่างต่อเนื่องคือผู้เรียนค้นคว้าหาความรู้จากการอ่าน การใช้เทคโนโลยี และการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น ผู้เรียนคิดเป็นทำเป็นคือผู้เรียนมีความสามารถด้านการคิดและสามารถปรับตัวเข้ากับสังคม ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนหมายถึงผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับดีและมีพัฒนาการทางการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

2.2.2 คุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานของกระทรวงศึกษาธิการ

วิสัยทัศน์ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานคือมุ่งพัฒนานักเรียนทุกคนซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข มีความรู้ และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อ

การศึกษาต่อ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นนักเรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ โดยมีจุดหมายให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และมีความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี มีทักษะชีวิต มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย รักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) โดยมีเป้าหมายให้นักเรียนมีสมรรถนะสำคัญด้านความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้ทักษะชีวิต และการใช้เทคโนโลยี และกำหนดให้นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ได้แก่ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัยใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย มีจิตสาธารณะ และนักเรียนมีมาตรฐานการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้และมีกิจกรรมพัฒนานักเรียน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 มาตรา 9 กำหนดให้มีการจัดทำมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ เพื่อใช้เป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริมและกำกับ ดูแล การตรวจสอบ การประเมินผล และการประกันคุณภาพ ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำขึ้นเพื่อเป็นเป้าหมายการพัฒนาและยกระดับคุณภาพผู้เรียน โดยสถานศึกษาต้องจัดระบบประกันคุณภาพภายในให้เข้มแข็งเพื่อคุณภาพการบริหาร การจัดการศึกษาของสถานศึกษาเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอกต่อไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546)

กระทรวงศึกษาธิการได้มีประกาศเรื่องมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยกล่าวถึงมาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียนไว้ว่า ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์คือมีวินัย มีความรับผิดชอบ และปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาที่นับถือ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความกตัญญูกตเวที มีเมตตากรุณาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละ ประหยัด รู้จักใช้ทรัพย์สินของส่วนตนและส่วนรวมอย่างคุ้มค่า ภูมิใจในความเป็นไทย เห็นคุณค่าภูมิปัญญาไทย และดำรงไว้ซึ่งความเป็นไทย มีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต และมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์ และมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร มีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี มีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2549)

คุณภาพผู้เรียนที่สังคมต้องการ ได้ระบุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 มาตรา 6 ที่ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อ พัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” และในมาตรา 7 ที่ว่า “ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมือง การปกครองในระบอบ ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริม สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ และส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง” (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546)

กระทรวงศึกษาธิการในยุคของการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) ได้ประกาศวิสัยทัศน์เกี่ยวกับคนไทยยุคใหม่ต้องได้เรียนรู้ตลอดชีวิต มีสติรู้ทัน มีปัญญารู้คิด มีสมรรถนะและมีคุณธรรม รับผิดชอบต่อครอบครัว ประเทศชาติ และเป็นพลเมืองดี ของโลก ซึ่งสอดคล้องกับจุดหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ที่มุ่งพัฒนา ให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพ ดังนั้น ในการกำหนดมาตรฐานคุณภาพผู้เรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงยังคงยึดการพัฒนาคุณภาพ ผู้เรียนให้เป็นผู้เรียนที่มีคุณธรรมตามหลักสูตร โดยกำหนดคุณภาพผู้เรียนเป็น 6 ส่วน คือมีสุขภาวะที่ดี และมีสุนทรียภาพ มีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ มีทักษะในการแสวงหาความรู้ ด้วยตนเอง รักเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มีความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ คิดสร้างสรรค์ ตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างมีสติสมเหตุผล มีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร มีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

2.3 คุณภาพการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม

Banks (1994) กล่าวถึงวัตถุประสงค์หลักของพหุวัฒนธรรมศึกษาไว้ว่า คือการให้ การศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจวัฒนธรรมของตนเอง พร้อมทั้งยอมรับและเข้าใจวัฒนธรรมของผู้อื่น โดยมีแนวทางในการปฏิบัติ ดังนี้

1) การสร้างโอกาสที่เท่าเทียมและเสมอภาคของการได้รับการศึกษาและการประสบความสำเร็จทางการศึกษาของผู้เรียนที่มาจากหลากหลายทางวัฒนธรรม จึงมีการปรับวิธีการสอนและนโยบายการจัดการศึกษาที่เอื้อต่อผู้เรียนทุกกลุ่มวัฒนธรรม

2) การปรับวิธีการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้เหมาะสมกับรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มาจากต่างวัฒนธรรม มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดการศึกษาให้เกิดความเท่าเทียมและการยอมรับของผู้เรียนในทุกกลุ่มวัฒนธรรม ตามแนวคิดของ Banks (1994, อ้างถึงใน จิติมดี อापัทธนานนท์, 2551) มีวิธีการปรับการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

(1) โรงเรียนควรมีนโยบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมศึกษา คือ แนวทางการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรม และแนวปฏิบัติในโรงเรียน

(2) ปรับทัศนคติ ความเชื่อ และการปฏิบัติของบุคลากร โดยต้องเชื่อว่าผู้เรียนทุกคนมีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จในการเรียน ให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อตนเอง

(3) บุคลากรในโรงเรียนควรมีความหลากหลายทางเชื้อชาติ เพศ และศาสนา และโรงเรียนต้องคำนึงถึงตำแหน่งของบุคลากรที่เป็นกลุ่มน้อยด้วย

(4) หลักสูตรของโรงเรียน ควรมีการปรับเพื่อให้สะท้อนมุมมองของกลุ่มน้อย จะช่วยให้ผู้เรียนมองปัญหาและประเด็นต่างๆ จากมุมมองของคนหลากหลายวัฒนธรรม

(5) เทคนิคการสอน เน้นการมีส่วนร่วมและจัดกิจกรรมกลุ่ม เทคนิคการสอนที่เหมาะสมกับหลักสูตรพหุวัฒนธรรมศึกษาคือการเรียนที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและการเรียนที่ครูฟังความคิดเห็นของผู้เรียน โดยการอบรมวิธีการสอนในสังคมพหุวัฒนธรรมให้แก่ครู

(6) สื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน ครูควรเลือกสื่อการเรียนการสอนที่สะท้อนประสบการณ์และประวัติศาสตร์ ปัญหาและมุมมองของกลุ่มชน

(7) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง เป็นส่วนประกอบสำคัญที่จะช่วยแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียน ดังนั้นโรงเรียนควรหาวิธีที่จะทำให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษามากที่สุด

(8) การตรวจสอบและประเมินผลสม่ำเสมอ การจัดการศึกษาต้องหมั่นตรวจสอบ ปรับปรุง และพัฒนาการจัดการศึกษาในโรงเรียนสม่ำเสมอ เช่น ตรวจสอบว่าเป้าหมายที่กำหนดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่

3) การปรับเนื้อหาในบทเรียนเพื่อให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมต่างๆ แนวทางดังกล่าวมีการแนวทางในการปรับเปลี่ยนอยู่ 4 ระดับ ดังนี้

ระดับที่ 1 The Contribution Approach คือการเพิ่มบทบาท เหตุการณ์ ประสบการณ์ของเชื้อชาติต่างๆ ในแบบเรียน มีเนื้อหาที่แสดงถึงบทบาทของตัวแทนของกลุ่มของผู้เรียนในสังคม เช่น กล่าวถึงบุคคลที่มีชื่อเสียงในวัฒนธรรมหรือประวัติศาสตร์ของผู้เรียน

ระดับที่ 2 The Additive Approach คือการเพิ่มหรือเสริมสิ่งที่ขาดในหลักสูตร เนื้อหา สำคัญ แก่นของเรื่อง โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างหลักสูตร

ระดับที่ 3 The Transformative Approach คือการปรับเปลี่ยนเนื้อหาในหลักสูตรทั้งหมด เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษาทั้งในประเด็นของเหตุการณ์ แนวคิด ที่ต้องมีความสอดคล้องกับผู้เรียนที่มีวัฒนธรรมหลากหลาย

ระดับที่ 4 The Social Action Approach คือการมีบทบาททางสังคม คว้าในโรงเรียนหรือชุมชนมีปัญหอะไรและแสดงบทบาทในการแก้ไขปัญหาเพื่อนำความรู้มาช่วย แก้ปัญหาสังคมให้พัฒนาขึ้น

4) การปรับทัศนคติการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของผู้เรียนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม อภิปรายแนวทางในการปฏิบัติของวัตถุประสงค์หลักของพหุวัฒนธรรมศึกษาการสอนของครูที่เข้าใจผู้เรียนจากทุกวัฒนธรรมอย่างแท้จริง

Banks (1994) กล่าวว่า เป้าหมายของการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมตามระดับการพัฒนานักเรียนไว้ 6 ระดับ ดังนี้ 1) ระดับที่ 1 กลุ่มหลงวัฒนธรรมตนเอง ปฏิเสธวัฒนธรรมอื่น 2) ระดับที่ 2 กลุ่มหลงวัฒนธรรมอื่น ปฏิเสธวัฒนธรรมตนเอง 3) ระดับที่ 3 ยอมรับและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมตนเอง 4) ระดับที่ 4 ยอมรับและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมตนเองและวัฒนธรรมอื่น 5) ระดับที่ 5 สะท้อนความหลากหลายทางวัฒนธรรมและแสดงออกถึงความเป็นของชาติของตน และ 6) ระดับที่ 6 สะท้อนความเป็นชาติของตนและมนุษย์โลก ซึ่งสรุปได้ว่าเป้าหมายของการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม เป็นการนำพาผู้เรียนไปสู่สังคมสมานฉันท์ ที่เป็นสังคมแห่งการถักทอพลังของความแตกต่างสู่การปรองดองประสานกลมกลืนกันของคนทุกคน

Banks และ Banks (2001) กล่าวว่า พหุวัฒนธรรมศึกษามีเป้าหมายหลักคือ การเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมา ภาษา ลักษณะทางสังคม วัฒนธรรม การเมือง และเศรษฐกิจ ดังนั้นการแสวงหาความรู้เกี่ยวกับความเป็นมา วิถีชีวิต และวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ จึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้เรียนทุกคนเพื่อทำให้เกิดความเคารพ เห็นคุณค่า และยอมรับในความแตกต่าง โดยพหุวัฒนธรรมศึกษามีความสำคัญในประเด็นต่างๆ ดังนี้

1) ด้านการพัฒนาตัวเอง (Personal Development) การพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความเข้าใจในตนเอง มีแนวคิดทางบวก และภูมิใจในความเป็นชาติพันธุ์ของตนเอง ให้ประสบผลสำเร็จทั้งในด้านวิชาการและด้านสังคม

2) ด้านความกระจ่างในด้านทัศนคติและค่านิยม (Attitudes and Value Clarification) เป็นการส่งเสริมค่านิยมที่มีรากฐานจากความเสมอภาค อิสรภาพ และประชาธิปไตย การจัดการศึกษาจึงจำเป็นต้องให้ผู้เรียนเคารพและยอมรับในความเป็นพหุลักษณะของกลุ่มชนต่างๆ

3) ด้านความสามารถทางสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Multicultural Social Competence) การเรียนรู้ในการมีปฏิสัมพันธ์และมีความเข้าใจกับผู้อื่นที่มีวัฒนธรรมที่แตกต่างจากตน โดยจัดการศึกษาที่ให้ความรู้และทักษะในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม

4) ด้านทักษะขั้นพื้นฐาน (Basic Skills Proficiency) การพัฒนาทักษะพื้นฐานในการอ่านออกเขียนได้ การคิดคำนวณ และทักษะกระบวนการทางสติปัญญาต่างๆ สามารถที่จะพัฒนาได้สูงสุดตามศักยภาพ ความสามารถของตนเอง และการสร้างความเสมอภาค

5) ด้านการเสริมพลังให้กับตัวเองเพื่อการปฏิรูปสังคม (Personal Empowerment for Social Reform) การสร้างทัศนคติ ค่านิยม คุณลักษณะ และทักษะของผู้เรียนเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ ทำให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น

Baruth และ Manning (1991) กล่าวว่า เป้าหมายของพหุวัฒนธรรมที่ควรนำไปให้คนทุกคนเข้าถึงสิ่งเหล่านี้ คือ 1) สำนึก เข้าใจ และยอมรับนับถือในธรรมชาติของความแตกต่างและคล้ายคลึงในระหว่างวัฒนธรรมต่างๆ 2) รู้ถึงความแตกต่างที่มีอยู่ภายในกลุ่มครอบครัวต่างๆ ที่มีความเหมือนและความแตกต่างทางวัฒนธรรม 3) พัฒนาความเข้าใจที่ดีต่อธรรมชาติและผลกระทบของชาตินิยม ตลอดจนถึงผลของชาตินิยมทั้งทางบวกและทางลบ 4) พัฒนาเจตคติที่ดีต่อเชื้อสายของบุคคล ยอมรับและใช้ภูมิหลังทางวัฒนธรรมเป็นแรงจูงใจและเกื้อหนุนให้ความสำคัญต่อสังคม และ 5) พัฒนาประสบการณ์ที่เหมาะสมที่จะสร้างพัฒนาการที่ดีทั้งทางด้านทักษะความรู้ ความเข้าใจ และเจตคติที่จะต้องอยู่อาศัยในสังคมที่มีวัฒนธรรมที่หลากหลาย

อามัดไญนี คาโอะ (2551) ได้กล่าวไว้ว่า เป้าหมายของการศึกษาพหุวัฒนธรรมคือ การมีส่วนร่วมต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม ดังนั้นแนวทางในการศึกษาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายนั้น ต้องประกอบด้วย การเปลี่ยนแปลง ดังต่อไปนี้

1) ครูผู้สอนต้องศึกษา ทำความเข้าใจเกี่ยวกับผู้อื่นและสิ่งรอบตัว และ ความสัมพันธ์กับผู้อื่น ต้องมีความรับผิดชอบต่อนักเรียน ครูต้องตรวจสอบและเปลี่ยนแปลงตนเอง

2) การเปลี่ยนแปลงโรงเรียนและการเรียนการสอนพหุวัฒนธรรมศึกษา ประกอบด้วย (1) การสอนเน้นให้นักเรียนเป็นศูนย์กลาง (2) สื่อการเรียนการสอนรวมความคิดเห็น และมุมมองของนักเรียน และ (3) การสนับสนุนของโรงเรียนและบรรยากาศในชั้นเรียน

3) สังคมเป้าหมายของการศึกษาพหุวัฒนธรรมคือการมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงของสังคม การรักษาความยุติธรรมและความเท่าเทียมกันของสังคม ดังนั้นการศึกษา

วาทิศักดิ์ โภชนกุล (2556) กล่าวว่า เป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรมคือการเปลี่ยนแปลงสถานศึกษาซึ่งมีทั้งนักเรียนจากวัฒนธรรมที่หลากหลาย โดยการจัดประสบการณ์เรียนรู้ของผู้เรียนที่มีความเท่าเทียมกันให้เกิดขึ้นในสถานศึกษา ดังนั้นการเพิ่มขึ้นของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนทุกคน โดยการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมและลักษณะการเรียนรู้ของนักเรียนแต่ละคน

เป้าหมายของพหุวัฒนธรรมศึกษาช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาเจตคติทางบวกต่อความแตกต่างทางวัฒนธรรม เจตคติทางลบและทัศนคติที่ติดตัวมาของผู้เรียน ซึ่ง Cortes (1996) เรียกว่า “หลักสูตรสังคม (Social Curriculum)” ส่งผลให้ผู้เรียนมีความเข้าใจ ความเชื่อ และทัศนคติที่ผิดเกี่ยวกับบุคคลกลุ่มต่างๆ ในสังคม เพราะฉะนั้นสถานศึกษาจะต้องมีกระบวนการที่จะช่วยพัฒนาผู้เรียนเกี่ยวกับความเสมอภาคของสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม การจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรมจะต้องช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนมีความมั่นใจในความสามารถที่จะประสบความสำเร็จในการศึกษา สถานศึกษาจะต้องช่วยสร้างความเข้าใจและทัศนคติเกี่ยวกับความแตกต่างทางวัฒนธรรม มีทักษะทางสังคมที่จะสามารถพิจารณาความแตกต่างของกลุ่มสามารถปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกันและเรียนรู้ร่วมกันอย่างเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางสังคม ส่งผลสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสู่การเป็นสังคมแห่งพหุวัฒนธรรม

เอกรินทร์ สังข์ทอง (2551) กล่าวว่า เป้าหมายของพหุวัฒนธรรมศึกษาจะมุ่งเน้นให้เกิดความเท่าเทียมทางสังคม เกิดการยอมรับและเข้าใจในความแตกต่างของมิติต่างๆ ทางสังคมและวัฒนธรรม ตลอดจนมุ่งสู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความสำเร็จของสมาชิกในสังคม ทั้งนี้ยังมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้คนมีปฏิสัมพันธ์บนพื้นฐานของความแตกต่าง รวมถึงเกิดความเข้าใจในความเปลี่ยนแปลงและความเป็นไปของโลก

กล่าวโดยสรุป เป้าหมายของพหุวัฒนธรรมศึกษาเป็นการเน้นให้เกิดความเท่าเทียมทางสังคม เกิดการยอมรับและเข้าใจในความแตกต่าง มีทักษะทางสังคม สามารถปรับตัวเพื่อการอยู่ร่วมกัน และเรียนรู้ร่วมกันอย่างเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางสังคมนั้น และมีความปรองดอง สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความแตกต่างได้อย่างมีความสุข

จากหลักการ แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยใช้แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพการศึกษาทั่วไปและคุณภาพการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม เพื่อกำหนดเป็นเป้าหมายด้านคุณภาพการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม สามารถวิเคราะห์องค์ประกอบคุณภาพการศึกษาได้ ดังตาราง 2

ตาราง 2 องค์ประกอบของคุณภาพการศึกษาทั่วไปและคุณภาพการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม

คุณภาพการศึกษา	คุณภาพการศึกษาทั่วไป						คุณภาพการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม					
	แผนการศึกษาแห่งชาติ 2545-2559 (2545)	พรบ. การศึกษา แก้ไขเพิ่มเติม 2545 (2545)	มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน สมศ. (2550)	การปฏิรูปการศึกษา 2552-2561 (2552)	แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2554)	สมศ. รอบสาม 2554-2558 (2554)	เอกรินทร์ สังข์ทอง (2551)	กระทรวงศึกษาธิการ (2553)	สถาบันวิจัยและพัฒนาสุขภาพภาคใต้ (2553)	สุวิรัช ชูชัน (2555)	Banks (1994)	Cortes (1996)
1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตร												
1.1 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทุกกลุ่มสาระเรียนรู้ตามเกณฑ์มาตรฐานของหลักสูตร				/	/	/	/	/	/			
2. คุณลักษณะอันพึงประสงค์												
2.1 มีคุณธรรม จริยธรรม และมีความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์	/	/	/	/	/	/						
2.2 มีความใฝ่รู้ใฝ่เรียนและการเรียนรู้ตลอดชีวิต	/	/	/	/	/	/						
2.3 มีกระบวนการคิด คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาได้	/		/	/	/	/	/	/	/			
2.4 มีความกระตือรือร้นและกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม			/	/	/							
2.5 มีความสุขทางกาย ทางใจในการเรียนและการดำรงชีวิต	/		/	/	/	/						

ตาราง 2 (ต่อ)

คุณภาพการศึกษา	คุณภาพการศึกษาทั่วไป					คุณภาพการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม						
	แผนการศึกษาแห่งชาติ 2545-2559 (2545)	พรบ. การศึกษา แก้ไขเพิ่มเติม 2545 (2545)	มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส.มศ. (2550)	การปฏิรูปการศึกษา 2552-2561 (2552)	แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2554)	สมศ. รอบสาม 2554-2558 (2554)	เอกรินทร์ สังข์ทอง (2551)	กระทรวงศึกษาธิการ (2553)	สถาบันวิจัยและพัฒนาสุขภาพภาคใต้ (2553)	สุริรัช ชูชื่น (2555)	Banks (1994)	Cortes (1996)
3. ทักษะในสังคมพหุวัฒนธรรม												
3.1 มีความรู้ ความเข้าใจ ด้านความเป็นมา ความสำคัญ ความแตกต่าง ทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ภาษา วัฒนธรรมของบริบทพหุวัฒนธรรม และดำรงตนบนพื้นฐานความเป็นไทย	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
3.2 มีความตระหนัก ขอมรับ เคารพถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรม และมีความรู้สึกเชิงบวกต่อพหุวัฒนธรรม							/	/	/	/	/	/
3.3 มีความเท่าเทียม มีความเสมอภาค มีความยุติธรรม และมีเสรีภาพ							/	/	/	/	/	/
3.4 มีสุนทรียภาพ ทักษะในการอยู่ร่วมกันและทำงานร่วมกับผู้อื่น และอยู่ในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างมีความสุข			/	/		/	/	/	/	/	/	/
3.5 มีเจตคติที่ดี มีความรู้ และทักษะพื้นฐานต่อการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพ	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/

จากตาราง 2 สามารถสรุปได้ว่า คุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในสังคม
พหุวัฒนธรรม ประกอบด้วย องค์ประกอบหลัก 3 ด้าน คือ

1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตร หมายถึง นักเรียนของโรงเรียนใน
สังคมพหุวัฒนธรรมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ตามเป้าหมายหรือเกณฑ์
มาตรฐานของโรงเรียนและตามเกณฑ์ของหลักสูตรขั้นพื้นฐาน

2) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ หมายถึง นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และ
มีความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ มีความใฝ่รู้ใฝ่เรียนและการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีกระบวนการคิด
คิดเป็นทำเป็น และแก้ปัญหาได้ มีความกระตือรือร้นและกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม และ
มีความสุขทางกาย ทางใจในการเรียนและการดำเนินชีวิต

3) ทักษะในสังคมพหุวัฒนธรรม หมายถึง นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ
ด้านความเป็นมา ความสำคัญ และความแตกต่างทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ภาษา และ
วัฒนธรรมของบริบทพหุวัฒนธรรม และดำรงตนบนพื้นฐานความเป็นไทย มีความตระหนัก
ยอมรับ เคารพถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรม และมีความรู้สึกเชิงบวกต่อพหุวัฒนธรรม
มีความเท่าเทียม มีความเสมอภาค มีความยุติธรรม และมีเสรีภาพ มีสุนทรียภาพ ทักษะในการอยู่
ร่วมกันและทำงานร่วมกับผู้อื่น และอยู่ในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างมีความสุข และมีเจตคติที่ดี
มีความรู้ และทักษะพื้นฐานต่อการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพ

จากตาราง 2 สามารถสรุปเป็นองค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อย และตัวบ่งชี้

ดังตาราง 3

ตาราง 3 องค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อย และตัวบ่งชี้ของคุณภาพการศึกษาในสังคม
พหุวัฒนธรรม

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	ตัวบ่งชี้
1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตาม หลักสูตร	1.1 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ตาม เกณฑ์มาตรฐานของหลักสูตร	ผลการเรียนรายวิชาต่างๆ ตามเกณฑ์ มาตรฐานของหลักสูตรกำหนด ได้แก่ - กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย - กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ - กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ - กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม - กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและ พลศึกษา - กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ - กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและ เทคโนโลยี - กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ
2. คุณลักษณะอันพึงประสงค์	2.1 มีคุณธรรม จริยธรรม และ มีความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ 2.2 มีความใฝ่รู้ใฝ่เรียนและ การเรียนรู้ตลอดชีวิต 2.3 มีกระบวนการคิด คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาได้ 2.4 มีความกระตือรือร้นและ กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม 2.5 มีความสุขทางกาย ทางใจ ในการเรียนและการดำเนินชีวิต	2.1 - มีคุณธรรม จริยธรรม - มีความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ 2.2 - มีความใฝ่รู้ใฝ่เรียน - มีการแสวงหาความรู้ จากสื่อ เทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ - มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต 2.3 - มีกระบวนการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ และคิดสร้างสรรค์ - มีทักษะการคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาได้ 2.4 - มีความกระตือรือร้น - มีความกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม 2.5 - มีความสุขทางกาย ทางใจในการ เรียน - มีความสุขทางกาย ทางใจในการ การดำเนินชีวิต

ตาราง 3 (ต่อ)

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	ตัวบ่งชี้
3. ทักษะในสังคมพหุวัฒนธรรม	3.1 มีความรู้ ความเข้าใจ ด้านความเป็นมา ความสำคัญ และความแตกต่างทางด้าน การเมือง เศรษฐกิจ สังคม ภาษา และวัฒนธรรมของบริบท พหุวัฒนธรรม และดำรงตนบน พื้นฐานความเป็นไทย	3.1 - มีความรู้ ความเข้าใจ ด้านความเป็นมา ความสำคัญ และความแตกต่างทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ภาษา และวัฒนธรรมของบริบทพหุวัฒนธรรม - ดำรงตนบนพื้นฐานความเป็นไทย
	3.2 มีความตระหนัก ขอมรับ เคารพถึงความแตกต่างทาง วัฒนธรรม และมีความรู้สึก เชิงบวกต่อพหุวัฒนธรรม	3.2 - มีความตระหนัก ขอมรับ และเคารพ ถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรม - มีความรู้สึกเชิงบวกต่อพหุวัฒนธรรม
	3.3 มีความเท่าเทียม มีความ เสมอภาค มีความยุติธรรม และ มีเสรีภาพ	3.3 - มีความเท่าเทียม - มีความเสมอภาค - มีความยุติธรรม - มีเสรีภาพ
	3.4 มีสุนทรียภาพ ทักษะในการ อยู่ร่วมกันและทำงานร่วมกับ ผู้อื่น และอยู่ในสังคม พหุวัฒนธรรมได้อย่างมีความสุข	3.4 - มีสุนทรียภาพ - มีทักษะในการอยู่ร่วมกัน - มีทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น - อยู่ในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างมี ความสุข
	3.5 มีเจตคติที่ดี มีความรู้ และ ทักษะพื้นฐานต่อการศึกษาต่อ และการประกอบอาชีพ	3.5 - มีเจตคติที่ดี มีความรู้ และมีทักษะ พื้นฐานต่อการศึกษาต่อ - มีเจตคติที่ดี มีความรู้ และมีทักษะ พื้นฐานต่อการประกอบอาชีพ

ตอนที่ 3 แนวคิดการบริหารงานวิชาการในสังคมพหุวัฒนธรรม

งานวิชาการเป็นหัวใจของสถานศึกษาหรือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษา คือการจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนเติบโตและมีพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญาเป็นไปตามวัยและตามศักยภาพ ดังที่ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษามากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จที่สำคัญที่จะให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารจัดการ สามารถพัฒนาหลักสูตรและพัฒนาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตลอดจนการวัดผลประเมินผลรวมทั้งการจัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน และท้องถิ่น ได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546)

โครงสร้างการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 หมวด 5 การบริหารและการจัดการศึกษา ส่วนที่ 1 การบริหารและการจัดการศึกษาของรัฐ มาตรา 39 กำหนดให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ซึ่งต่อมาได้มีกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจและการจัดการ พ.ศ. 2550 พิจารณาดำเนินการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาในด้านวิชาการไปยังคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือสถานศึกษาในอำนาจหน้าที่ของงานวิชาการในสถานศึกษา ซึ่งอยู่ในความดูแลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยมีรองผู้บริหารสถานศึกษาฝ่ายวิชาการเป็นผู้ดำเนินงาน และมาตรา 39 กล่าวถึงอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทางด้านวิชาการของสถานศึกษาที่ต้องจัดการศึกษา จัดกระบวนการเรียนรู้ และกำหนดเป้าหมายการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ มีคุณธรรมจริยธรรม และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) สอดคล้องกับ Hoy และ Miskel (2008) ที่ถือว่างานวิชาการโดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องการจัดการเรียนการสอนถือเป็นแก่นของการบริหาร โรงเรียนและถือเป็นหัวใจของการจัดการศึกษา ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนควรให้ความสำคัญเป็นอันดับแรกและถือเป็นเป้าหมายหลักของการจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารและครูจะต้องมีความเข้าใจภารกิจของการบริหารวิชาการ เพื่อจะปฏิบัติและบริหารงานวิชาการได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลตามกฎกระทรวงในส่วนที่กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 (สุนทร โคตรบรรเทา, 2552)

3.1 ความหมายของการบริหารงานวิชาการ

การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมในโรงเรียนที่เกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดีมีประสิทธิภาพ การบริหารวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนา นักเรียน กระบวนการคุณภาพ การวางแผน และปรัชญาการศึกษา (รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ, 2551)

Lee และ Jame (1983) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการเป็นกระบวนการวางแผนงานด้านต่างๆ โดยการหาวิธีการบริหารเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการบริหาร

Sergiovanni และ other (2004) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการเป็นการกำหนดปรัชญาการศึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ การจัดหาหลักสูตรการเรียนการสอน การประเมินผลการเรียนการสอนตามหลักสูตร การจัดทำโครงการต่างๆ และการสร้างบรรยากาศในสถานศึกษา

กล่าวโดยสรุป การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การดำเนินกิจกรรมการบริหารงานวิชาการตามขอบข่ายงาน 10 งาน ซึ่งเกี่ยวข้องกับการปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดี มีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ บรรลุวัตถุประสงค์ ภารกิจ และวิสัยทัศน์

3.2 หลักการของการบริหารงานวิชาการ

รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2551) กล่าวถึงหลักการบริหารงานวิชาการ ประกอบด้วย

- 1) หลักประสิทธิภาพ คือ ผลผลิตเพิ่มขึ้น โดยไม่เพิ่มการลงทุน เช่น นักเรียนสำเร็จการศึกษาตามกำหนดของหลักสูตร โดยไม่ออกกลางคันและเรียนเกินเวลา
- 2) หลักประสิทธิผล คือ ผลผลิตที่ได้ตามจุดมุ่งหมาย เช่น นักเรียนมีคุณภาพตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร มีความรู้ความสามารถ และทักษะคุณภาพ
- 3) หลักความคุ้มค่า เป็นการได้ผลผลิตคุ้มค่าแก่การลงทุน
- 4) หลักนิติธรรม เป็นความถูกต้องตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับซึ่งทุกคนต้องปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน

นอกจากนี้การบริหารงานวิชาการยังต้องคำนึงถึง

- 1) หลักการพัฒนาคุณภาพ เป็นการบริหารสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ องค์ประกอบของคุณภาพที่เป็นตัวบ่งชี้คือผลผลิต ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญที่ทำให้บุคลากรและผู้รับบริการได้รับความพึงพอใจ พัฒนาศักยภาพเป็นที่ยอมรับของสังคม โดยอาศัยกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา คือ การควบคุมคุณภาพ การตรวจสอบคุณภาพ และการประเมินผล

2) หลักการมีส่วนร่วม การพัฒนาในงานวิชาการต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย ดำเนินการในรูปของคณะกรรมการวิชาการ มีเป้าหมายสู่การพัฒนาคุณภาพ การมีส่วนร่วมต้องเริ่มจากการร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมประเมินผล

3) หลักความเป็นวิชาการ หมายถึงลักษณะที่ครอบคลุมเนื้อหาของวิชาการ คือ หลักการพัฒนาหลักสูตร หลักการเรียนรู้ หลักการสอน หลักการวัดผล ประเมินผล หลักการนิเทศ และหลักการวิจัย ซึ่งเป็นหลักการสำคัญที่จะก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงและสร้างสรรค์

4) ผู้บริหารงานวิชาการแต่ละงานและผู้บริหารสถานศึกษาต้องตระหนักว่าตนมีบทบาทเป็นผู้นำที่ส่งเสริม สนับสนุน ให้ผู้ร่วมงานปฏิบัติงานเต็มความสามารถ การสร้างความรู้สึกที่ดีและการสร้างความศรัทธาต่องาน จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้งานนั้นบรรลุผลสำเร็จ

วิภาส ทองสุทธิ (2551) ได้กล่าวว่าจะต้องนำหลักธรรมมาภิบาล (Good Governance) มาบูรณาการให้เข้ากับการบริหารงานวิชาการ ดังนี้

1) หลักนิติธรรม (Rule of Law) ประกอบด้วย 7 หลักการ คือ หลักการแบ่งแยกอำนาจ หลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ หลักความชอบด้วยกฎหมายของฝ่ายตุลาการ และฝ่ายปกครอง ความชอบด้วยกฎหมายในเนื้อหา ผู้มีอำนาจตัดสินใจในหน่วยงาน มีความอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ และยึดหลักการทำงานภายใต้กฎระเบียบสูงสุด

2) หลักคุณธรรม (Ethic) ประกอบด้วย 3 หลักการ คือ การปลอดคอร์รัปชัน การปลอดการทำผิดวินัย และการปลอดการทำผิดมาตรฐานวิชาชีพนิยมและจรรยาบรรณ

3) หลักความโปร่งใส (Transparency) ประกอบด้วย 3 หลักการ คือ ความโปร่งใสของโครงสร้างระบบงาน ระบบการให้ทุนให้โทษ และการเปิดเผยของระบบงาน

4) การมีส่วนร่วม (Participation) ประกอบด้วย 4 หลักการ คือ การให้ข้อมูล การรับฟังความคิดเห็นของประชาชน การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ และการพัฒนาขีดความสามารถของประชาชนในการมีส่วนร่วม

5) หลักความพร้อมรับผิดชอบ (Accountability) ประกอบด้วย 6 หลักการ คือ การสร้างความเป็นเจ้าของร่วมกัน การมีเป้าหมายชัดเจน การบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ การมีระบบติดตามประเมินผล หน่วยงานมีการจัดการกับผู้ไม่มีผลงาน และหน่วยงานมีแผนสำรอง

6) หลักความคุ้มค่า (Value for the Buck) ประกอบด้วย 3 หลักการ คือ การประหยัด การใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด และความสามารถในการแข่งขัน

กล่าวโดยสรุป หลักการบริหารงานวิชาการ โดยใช้ประสิทธิภาพ หลักประสิทธิผล และหลักความคุ้มค่า รวมทั้งหลักการพัฒนาคุณภาพ หลักการมีส่วนร่วม และหลักความเป็นวิชาการ

3.3 ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการในสังคมพหุวัฒนธรรมสำหรับโรงเรียน มัธยมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตามกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจาย อำนาจและการจัดการ พ.ศ. 2550

การบริหารวิชาการถือเป็นหัวใจของโรงเรียนที่ผู้บริหารและครูต้องเข้าใจภารกิจของการบริหารวิชาการเพื่อปฏิบัติและบริหารงานวิชาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผล ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 ประกอบด้วย ขอบข่ายงานการบริหารงานวิชาการ 17 งาน ซึ่งงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร งานวิจัย แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการทั่วไป การบริหารงานวิชาการในสังคมพหุวัฒนธรรม และการบริหารงานวิชาการในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของ รุ่ง แก้วแดง (2544), ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2544; 2553), กรมวิชาการ (2545 ก; ข; ค), กระทรวงศึกษาธิการ (2546; 2549; 2551; 2556), เอกรินทร์ สังข์ทอง (2551), สุนทร โคตรบรรเทา (2552), อัญชลี ธรรมะวิจิตร (2552), สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553), เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ (2554), นันทพล วิทยานนท์ (2555), อำนาจ วิทยานูวัตติ (2557) และ Banks (2001; 2002) และวิเคราะห์ขอบข่ายงานการบริหารงานวิชาการที่มีความสอดคล้องกับบริบทสามจังหวัดชายแดนภาคใต้และบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม ประกอบด้วย 10 งาน ดังนี้

1. การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในสังคมพหุวัฒนธรรม
2. การวางแผนงานด้านวิชาการในสังคมพหุวัฒนธรรม
3. การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม
4. การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม
5. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในสังคมพหุวัฒนธรรม
6. การวัดผล ประเมินผล และการดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนในสังคมพหุวัฒนธรรม
7. การแนะแนวในสังคมพหุวัฒนธรรม
8. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม
9. การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุว องค์กร หน่วยงาน สถานประกอบการ และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม
10. การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม

1. การพัฒนาหรือการดำเนินการทำให้ความเห็นการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นใน สังคมพหุวัฒนธรรม

หลักสูตรท้องถิ่นจัดการเรียนรู้ตามสภาพปัญหาหรือความต้องการของผู้เรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต การพัฒนาการเรียนรู้ คือ 1) การสร้างองค์ความรู้ สักระยะสภาพปัญหา และการแก้ปัญหาเป็นองค์ความรู้ของตนเอง 2) การพัฒนาความสามารถ การวิเคราะห์สถานการณ์ และนำไปปฏิบัติได้ 3) การอยู่ร่วมกัน ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม การอยู่ร่วมกัน และ 4) การพัฒนาศักยภาพ ปรับปรุงบุคลิกภาพ มีเหตุผล และมีวิสัยทัศน์ (อัญชลี ธรรมะวิสิกุล, 2552)

การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระ หลักสูตรท้องถิ่นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยผู้บริหารมีความเข้าใจในหลักสูตรท้องถิ่น ส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับบริบทสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ การพัฒนา หรือดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการของนักเรียนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ (นันทพล วิทยานนท์, 2555)

กล่าวโดยสรุป การพัฒนาหรือการดำเนินการให้ความเห็นการพัฒนา หลักสูตรท้องถิ่นในสังคมพหุวัฒนธรรม ดำเนินการ โดยการศึกษวิเคราะห์สภาพปัญหาและ ความต้องการของนักเรียนในท้องถิ่นในบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม การเปิดโอกาสให้บุคคลและ หน่วยงานในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม การปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้สอดคล้องกับบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม การจัดทำ รายวิชาใหม่ การปรับกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเพิ่มเติมรายละเอียดเนื้อหา และพัฒนาสื่อการเรียนรู้ ให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นและบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม และการติดตามและประเมินผลการ ใช้หลักสูตรท้องถิ่นในบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม

2. การวางแผนงานด้านวิชาการในสังคมพหุวัฒนธรรม

ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553) กล่าวว่า การวางแผนเป็นเครื่องชี้แนวทางการ ปฏิบัติงาน เพื่อการปฏิบัติงานในอนาคตตามความจำเป็นที่จะต้องปฏิบัติก่อนหลัง การวางแผนงาน วิชาการในสถานศึกษา เพื่อให้ได้บรรลุจุดมุ่งหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

การวางแผนงานด้านวิชาการในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีการกำหนด คณะกรรมการบริหารหลักสูตร โดยคณะกรรมการมีตัวแทนจากชุมชน ผู้นำศาสนา และเจ้าหน้าที่ ของรัฐด้านความมั่นคง การกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาวิชาการ การเสนอแนะหลักสูตรเพิ่มเติม

การกำกับ ดูแล ติดตาม และประเมินผลงาน การกำหนดกิจกรรมการใช้ทรัพยากร การบูรณาการกับฝ่ายต่างๆ ในสถานศึกษาในงานด้านวิชาการ รวมทั้งการประเมินผลและพัฒนาการวางแผนงานด้านวิชาการเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ (นันทพล วิทยานนท์, 2555)

กล่าวโดยสรุป การวางแผนด้านวิชาการในสังคมพหุวัฒนธรรม ดำเนินการโดยการกำหนดคณะกรรมการบริหารหลักสูตรที่ประกอบด้วยตัวแทนจากชุมชน ผู้นำศาสนา และเจ้าหน้าที่ของรัฐด้านความมั่นคง การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาด้านวิชาการในบริบทสังคมพหุวัฒนธรรมของโรงเรียน การกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการในบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม การร่วมกันจัดทำนโยบาย แผนพัฒนาวิชาการ และแผนปฏิบัติงานด้านวิชาการตามบริบทของโรงเรียนและชุมชนในสังคมพหุวัฒนธรรม การดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงานด้านวิชาการในบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม การบูรณาการงานด้านวิชาการกับฝ่ายงานต่างๆ ของสถานศึกษาในบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม และการกำกับ ดูแล ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงานด้านวิชาการในบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม

3. การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม

การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาอาศัยความร่วมมือของบุคลากร โดยครูต้องมีคุณภาพ ซึ่งดำเนินการ โดย 1) การจัดประมวลการสอนอย่างมีขั้นตอน 2) วางแผนการสอน การทำแผนการเรียนให้สอดคล้องกับหลักสูตรและความหลากหลายของนักเรียน 3) การจัดตารางสอนโดยคำนึงถึงความเหมาะสมรอบด้าน 4) การจัดชั้นเรียนตามผลการเรียน จัดตามรายชื่อและจัดแบบผสมผสาน 5) การจัดครูเข้าสอน จำเป็นต้องพิจารณาความเหมาะสม และ 6) การสอนซ่อมเสริม ทั้งก่อนการสอน ขณะทำการสอน และหลังการสอน (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2544)

Banks (2001) และ Banks (2002) ได้เสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนแนวพหุวัฒนธรรมศึกษาไว้ใน 5 มิติ ดังนี้

1) การบูรณาการในเนื้อหา (Content Integration) คือการนำเนื้อหาวัฒนธรรมมาสอดแทรก บูรณาการในเนื้อหาที่สอนอยู่ โดยนำข้อมูลด้านวัฒนธรรมของนักเรียนมาอภิปรายร่วมกัน ซึ่งเหมาะสมกับการสอนวิชาทางด้านภาษาและสังคมศึกษาแล้วยังสามารถสอดแทรกในวิชาทางด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ได้ด้วย

2) กระบวนการสร้างองค์ความรู้ (The Knowledge Construction Process) สถานศึกษาและครูส่งเสริมให้นักเรียนหาความรู้และอภิปรายเพื่อให้นักเรียนพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ เปรียบเทียบ ตัดสินใจ เกิดความเข้าใจผู้อื่นที่มีวัฒนธรรมที่ต่างจากตน

3) การลดอคติ (Prejudice Reduction) สถานศึกษาและครูจะปลูกฝังเจตคติทางเชื้อชาติและค่านิยมความเป็นประชาธิปไตยให้เกิดในตัวนักเรียน โดยการจัดหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพ 4 ประการ ดังนี้ (1) การเสริมแรงนักเรียน (2) การให้นักเรียนได้รับรู้ถึงความแตกต่างทางเชื้อชาติและวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในห้องเรียนและในสังคม (3) การปรับเปลี่ยนหลักสูตร และ (4) การใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นความร่วมมือและการติดต่อสัมพันธ์กัน

4) การสอนที่ยึดหลักความยุติธรรม (Equity Pedagogy) ในมิตินี้มุ่งเน้นให้ครูปรับวิธีการสอนที่จะเอื้ออำนวย สนับสนุนให้นักเรียนที่มาจากต่างชาติ ต่างวัฒนธรรมได้ประสบความสำเร็จในการเรียน โดยครูส่งเสริมให้นักเรียนจากกลุ่มต่างๆ ได้มีส่วนร่วมในชั้นเรียนอย่างทั่วถึง ทั้งในการอภิปรายแสดงความคิดเห็นและการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม

5) การปรับโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมในโรงเรียน (An Empowering School Culture and Social Structure) การปรับวัฒนธรรมองค์กรของโรงเรียนให้เหมาะสมกับนักเรียน เสมอภาค และเท่าเทียมกัน โดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายควรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจปรับหลักสูตรและการสอน กิจกรรมเสริม และส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียนทุกกลุ่ม

การจัดการเรียนการสอนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นการจัดการศึกษาแบบองค์รวม คือการบูรณาการและการสร้างองค์ความรู้ไปพร้อมกัน การลดอคติ การสอนที่ยึดหลักยุติธรรม และการปรับโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมในโรงเรียน อีกทั้งยังให้ความสำคัญกับความเสมอภาค เท่าเทียม ส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ ภูมิปัญญาและความรู้อันเป็นสากล อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ มีความสามารถประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง (นันทพล วิทยานนท์, 2555)

กล่าวโดยสรุป การจัดการเรียนการสอนในสังคมพหุวัฒนธรรม ดำเนินการโดยการส่งเสริมให้ครูเตรียมสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยี และแหล่งเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม การสนับสนุนให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สัมพันธ์กันระหว่างทฤษฎีกับการปฏิบัติ ในบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม การสนับสนุนให้ครูบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยการบูรณาการเนื้อหาพหุวัฒนธรรมศึกษาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และกระบวนการสร้างองค์ความรู้ การจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับความสามารถของนักเรียนและสอดคล้องกับบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม การจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างการลดอคติ สร้างความเสมอภาค ความเท่าเทียม การสอนที่ยึดหลักความยุติธรรม ส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และการปรับโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมในโรงเรียน การสอนซ่อมเสริมด้วยวิธีการที่เหมาะสมกับความหลากหลายของนักเรียนในบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม และการนิเทศการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทสังคมพหุวัฒนธรรมของครูอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

4. การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) ได้กำหนดการจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชนตามกรอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน บริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา กำกับ ติดตาม ประเมินผล และปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา สอดคล้องกับ กระทรวงศึกษาธิการ (2551) กล่าวถึงการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ดังนี้ 1) ศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 สาระแกนกลาง กระทรวงศึกษาธิการ ข้อมูลด้านสภาพปัญหาและความต้องการของสังคม ชุมชน และท้องถิ่น 2) วิเคราะห์สภาพแวดล้อมและสถานศึกษาเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย 3) จัดทำโครงสร้างหลักสูตรและสาระต่างๆ ที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยบูรณาการเนื้อหาสาระการเรียนรู้ 4) นำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนและการบริหารจัดการใช้หลักสูตร 5) นิเทศการใช้หลักสูตร 6) ติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร และ 7) ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาควรวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรอบสาระการเรียนรู้ บูรณาการกับศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น สภาพปัญหาและความต้องการของสังคม ชุมชน และท้องถิ่น เพื่อนำมากำหนดเป็นวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และจัดทำโครงสร้างหลักสูตรและสาระต่างๆ ที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ หลังจากนั้นนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน โดยต้องมีการบริหารจัดการ การนิเทศการใช้หลักสูตร การติดตาม ประเมินผล และปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมอยู่เสมอ (สุนทร โคตรบรรเทา, 2552)

การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ นั้น เอกรินทร์ สังข์ทอง (2551), สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553), เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ (2554) และ กระทรวงศึกษาธิการ (2556) ได้กล่าวเช่นเดียวกันว่า การจัดการเรียนการสอนตามบริบทสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความจำเป็นต้องพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้มีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น ซึ่งการบูรณาการหลักสูตรสถานศึกษาตามขอบเขตของศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อให้ส่งผลถึงความเท่าเทียมกันทางการศึกษาของนักเรียนทุกคน โดยจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้อย่างมุ่งมั่นบนพื้นฐานของความแตกต่างทางวัฒนธรรม เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะในการคิดเชิงวิพากษ์ เข้าใจ ยอมรับ และเคารพความแตกต่างหลากหลายและสามารถเข้าสู่สังคมได้อย่างมีความสุข โดยไม่แบ่งแยกชนชั้นวรรณะ

ประเด็นที่มีความสำคัญอีกประเด็นหนึ่งคือการจัดกิจกรรมกลุ่มเทคนิคการสอนที่เหมาะสมกับหลักสูตรที่มีความเป็นพหุวัฒนธรรมศึกษา คือ การเรียนที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและการเรียนที่ครูฟังเสียงและความคิดเห็นของผู้เรียนที่มาจากหลากหลายวัฒนธรรม ซึ่งการจัดการศึกษาในรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย จัดกระบวนการการเรียนรู้และการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงที่มีความยืดหยุ่นและสมบูรณ์ทั้งในด้านความถูกต้องและความเหมาะสมของเนื้อหาสาระ จัดบรรยากาศการเรียนรู้ การเลือกใช้สื่อ นวัตกรรม และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อเป็นการพัฒนาผู้เรียนอย่างเข้มข้น โดยบูรณาการความรู้กับเนื้อหาในหลักสูตร ทั้งวิชาสามัญ และอาชีพ โดยจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมตามกรอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีเนื้อหาสาระการเรียนรู้ระดับชาติ ระดับท้องถิ่นที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน โดยทำหลักสูตรเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ทั้งหลักสูตรตามความสนใจและความถนัด และพัฒนาหลักสูตรด้านวิชาชีพได้ และเสนอแผนนโยบายการจัดการศึกษาเพื่อสันติสุข สอดคล้องกับนันทพล วิทยานนท์ (2555) กล่าวว่า เนื้อหาสาระการเรียนรู้ระดับชาติและระดับท้องถิ่นสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน หลักสูตรเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนทั้งหลักสูตรตามความสนใจและความถนัด ตลอดจนพัฒนาหลักสูตรด้านวิชาชีพ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนนำไปประกอบอาชีพหลังจบการศึกษา และเสนอแผนนโยบายการจัดการศึกษาเพื่อสันติสุข

กล่าวโดยสรุป การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม ดำเนินการ โดยการวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 สาระแกนกลางของกระทรวงศึกษาธิการ และหลักสูตรที่สอดคล้องกับบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม ผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานร่วมวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและสถานศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรมเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ การศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และท้องถิ่นในบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม การจัดทำโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป้าหมาย คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และบริบทสังคมพหุวัฒนธรรมของสถานศึกษา การบูรณาการหลักสูตรสถานศึกษาตามขอบเขตของศาสนา ฐานะทางสังคม ความสนใจ ความถนัด ความสามารถพิเศษของนักเรียน และวัฒนธรรมประเพณี การพัฒนาหลักสูตรด้านวิชาชีพให้เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม การนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนรู้และการบริหารจัดการการใช้หลักสูตร ได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม การปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม และการติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม

5. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในสังคมพหุวัฒนธรรม

กระทรวงศึกษาธิการ (2549) ได้กล่าวถึงแนวการปฏิบัติในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ดังนี้ 1) ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ตามสาระและหน่วยการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 2) ส่งเสริมให้ครูจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน การประยุกต์ใช้ความรู้และใฝ่รู้ คุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระกิจกรรม และนำภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือเครือข่ายผู้ประกอบการ ชุมชน และท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน 3) จัดให้มีการนิเทศการเรียนการสอนแก่ครูในกลุ่มสาระต่างๆ โดยเน้นการนิเทศที่ร่วมมือ ช่วยเหลือกันแบบกัลยาณมิตร และ 4) ส่งเสริมให้มีการพัฒนาครูเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามความเหมาะสม

สถานศึกษาจะต้องส่งเสริมสนับสนุนให้ครูผู้สอนจัดทำแผนการเรียนรู้ สอดคล้องกับความถนัดและความสนใจของผู้เรียน โดยผู้เรียนมีส่วนร่วมจัดกระบวนการเรียนรู้ตามความเหมาะสม จัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนปฏิบัติจริงจากแหล่งเรียนรู้ และเครือข่ายการเรียนรู้ การแนะแนวเป็นส่วนหนึ่งของการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้ปกครอง ครอบครัว ชุมชน และสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ครูได้รับการพัฒนาวิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย การจัดทำแผนการเรียนรู้ การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความถนัดและความสนใจของผู้เรียน รวมทั้งพัฒนาทักษะต่างๆ ที่สอดคล้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทั้งนี้โดยจัดบรรยากาศและแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้และนำภูมิปัญญาท้องถิ่น เครือข่ายผู้ประกอบการ และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนตามความเหมาะสม โดยมีการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของครูและจัดการนิเทศการเรียนการสอนแก่ครูด้วยวิธีการที่หลากหลายและเหมาะสม (สุนทร โคตรบรรเทา, 2552)

การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องมีการวางแผนการดำเนินกิจกรรมที่สอดคล้องกับหลักสูตรการเรียน ร่วมจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และชุมชน เพื่อเป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และเป็นการสืบสานภูมิปัญญาของท้องถิ่น เช่น การจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างนักเรียนพุทธกับนักเรียนมุสลิม การจัดกิจกรรมลูกเสือเนตรนารี กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์เพื่อสาธารณะของนักเรียน กิจกรรมอบรมความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด โดยส่งเสริมให้ผู้ปกครอง ครอบครัว ชุมชน และสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้ นอกจากนี้จัดอบรมและพัฒนาผู้มีความรู้ประจำท้องถิ่นเพื่อยกระดับไปเป็นวิทยากรด้านภูมิปัญญาของท้องถิ่น และจัดอบรมวิชาชีพให้แก่ นักเรียนหรือประชาชนที่สนใจ เช่น ช่างไฟฟ้า ช่างยนต์ บัญชี (นันทพล วิทยานนท์, 2555)

กล่าวโดยสรุป การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในสังคมพหุวัฒนธรรม ดำเนินการ โดยการส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับ ศักยภาพ ความสนใจ ความถนัดของนักเรียน และบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม การส่งเสริมให้ครูจัด กระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับศักยภาพ ความสนใจ ความถนัดของนักเรียน และบริบทสังคม พหุวัฒนธรรม การดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และชุมชน โดยส่งเสริมให้ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้ในบริบท สังคมพหุวัฒนธรรม การจัดกิจกรรมปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และทักษะในสังคมพหุวัฒนธรรมให้แก่ นักเรียน การนำภูมิปัญญาท้องถิ่น เครือข่ายผู้ปกครอง และ ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมศึกษา การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาร่วมจัด กิจกรรมด้านวิชาชีพที่สอดคล้องกับบริบทสังคมพหุวัฒนธรรมให้แก่ นักเรียนหรือประชาชนที่ สนใจ และการนิเทศการจัดกระบวนการเรียนรู้ของครูในการบูรณาการเนื้อหาพหุวัฒนธรรมศึกษา

6. การวัดผล ประเมินผล และการดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนในสังคม

พหุวัฒนธรรม

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 มาตรา 26 ระบุว่า สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน การสังเกตพฤติกรรมการเรียนและการร่วมกิจกรรม และการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง ดำเนินไปพร้อมกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และประเมินด้านการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ โดยมีเครื่องมือที่หลากหลาย ซึ่งการวัดผลเป็นกระบวนการกำหนดตัวเลขให้กับบุคคลตามความ มุ่งหมายและเปรียบเทียบสิ่งที่วัด การประเมินผลเป็นการพิจารณาคุณค่าตามจริง เพื่อปรับปรุง การเรียนการสอนและระบบการบริหารใน โรงเรียน ซึ่งการเทียบโอนผลการเรียนเป็นการรับผู้เรียน เข้าศึกษาต่อในสถานศึกษา โดยพิจารณาจากผลการเรียนตามรายวิชา หน่วยกิต หรือสาระการเรียนรู้ และยังสามารถเทียบโอนความรู้ ทักษะ ประสบการณ์จากแหล่งการเรียนรู้ (กรมวิชาการ, 2545 ก)

กระทรวงศึกษาธิการ (2549) ได้กำหนดแนวทางปฏิบัติด้านการวัดผลและ ประเมินผล ดังนี้ 1) กำหนดระเบียบการวัดผลและประเมินผลของสถานศึกษา 2) ส่งเสริมการวัดผล และประเมินผลให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา สาระการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ แผนการจัด การเรียนรู้ และการจัดการเรียนรู้ 3) ส่งเสริมการวัดผลและประเมินผล โดยประเมินตามสภาพจริง 4) จัดให้มีการเทียบโอนความรู้ ทักษะ ประสบการณ์และผลการเรียนจากสถานศึกษาอื่นตาม แนวทางของกระทรวงศึกษาธิการ และ 5) พัฒนาเครื่องมือวัดผลและประเมินผลให้ได้มาตรฐาน

การวัดผลและประเมินผล สถานศึกษาจะต้องกำหนดระเบียบแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผล และส่งเสริมครูให้ดำเนินการวัดผลและประเมินผล โดยเน้นการประเมินตามสภาพจริงจากกระบวนการปฏิบัติและผลงาน รวมทั้งการพัฒนาเครื่องมือวัดผลและประเมินผลให้ได้มาตรฐานการวัดผลและประเมินผลของสถานศึกษา จัดทำหลักฐานเอกสารการศึกษาให้เป็นไปตามระเบียบการวัดผลและประเมินผลของสถานศึกษา ดำเนินการวัดผลประเมินผล เทียบโอนประสบการณ์ เทียบโอนผลการเรียน และอนุมัติผลการเรียน จัดให้มีการประเมินผลทุกช่วงชั้น และจัดให้มีการพัฒนาเครื่องมือในการวัดผลและประเมินผล มีการเทียบโอนผลการเรียน จัดระบบสารสนเทศด้านการวัดผล ประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียนเพื่อใช้อ้างอิง ตรวจสอบ และใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนการสอน (สุนทร โคตรบรรเทา, 2552)

การวัดผล ประเมินผล และการดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ควรจัดตั้งคณะกรรมการวัดและประเมินผล คือคณะกรรมการกลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งเป็นตัวแทนจาก 8 กลุ่มสาระ คณะกรรมการการอ่าน คิด วิเคราะห์ และเขียนสื่อความ คณะกรรมการคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ดำเนินการควบคุมกำกับในเรื่องของการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนให้สอดคล้องกับเนื้อหาและบริบทของสังคมพหุวัฒนธรรม และการรายงานผลการเรียนต่อผู้ปกครองอย่างต่อเนื่อง รวมถึงจัดให้มีการเทียบโอนผลการเรียน การขออนุมัติจบการศึกษาของผู้เรียน (นันทพล วิทยานนท์, 2555)

กล่าวโดยสรุป การวัดผล ประเมินผล และการดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ในสังคมพหุวัฒนธรรม ดำเนินการ โดยการจัดตั้งคณะกรรมการวัดผล ประเมินผล และการดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน การกำหนดระเบียบการวัดผล ประเมินผล และการดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนให้สอดคล้องกับบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม การส่งเสริมให้ครูออกแบบการวัดผลและประเมินผลในแต่ละรายวิชาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม อย่างหลากหลาย การส่งเสริมให้ครูดำเนินการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม การพัฒนาเครื่องมือวัดผลและประเมินผลเพื่อสนองตอบผลการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม การควบคุม กำกับ ดูแล ติดตามการวัดผลและประเมินผล การเรียนรู้ของนักเรียนให้สอดคล้องกับบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม การรายงานผลการเรียนของผู้เรียนต่อผู้ปกครองอย่างต่อเนื่อง และการเทียบโอนผลการเรียน ความรู้ ทักษะ และประสบการณ์จากสถาบันการศึกษาและสถานประกอบการอื่นให้สอดคล้องกับบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม

7. การแนะแนวในสังคมพหุวัฒนธรรม

การแนะแนวคือกระบวนการที่ช่วยให้บุคคลรู้จักและเข้าใจตนเอง ปรับตัวอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างมีความสุข ซึ่งต้องดำเนินการด้วยความเสมอภาคและเป็นธรรม เคารพสิทธิ เสรีภาพ และยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล และได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย ซึ่งครูแนะแนวต้องได้รับการอบรมทางการแนะแนว มีมนุษยสัมพันธ์ ทำงานร่วมกับผู้อื่น และเก็บความลับได้ การแนะแนวมีความจำเป็นแก่นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา เพราะเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย อารมณ์ และสังคม มีผลต่อความสำเร็จในชีวิต (กรมวิชาการ, 2545 ข)

การแนะแนวการศึกษาประกอบด้วยการจัดระบบและดำเนินการแนะแนวทางวิชาการและวิชาชีพให้กับนักเรียน โดยเชื่อมโยงกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและกระบวนการเรียนการสอน และประสานความร่วมมือและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ด้านการแนะแนวการศึกษา กับสถานศึกษาหรือเครือข่ายการแนะแนวภายในพื้นที่ (สุนทร โคตรบรรเทา, 2552)

การแนะแนว มีแนวทางการดำเนินงานการจัดระบบการแนะแนวการศึกษา ประสานงานการดำเนินการแนะแนวของครู เพื่อให้การแนะแนวการศึกษาต่อประสบความสำเร็จ รวมถึงติดตามช่วยเหลือนักเรียนที่ขาดความพร้อมในการศึกษาต่อหรือขาดความพร้อมการทำงาน และจัดทำรายงานประจำปีของงานแนะแนวทางการศึกษา (นันทพล วิทยานนท์, 2555)

กล่าวโดยสรุป การแนะแนวในสังคมพหุวัฒนธรรม ดำเนินการโดยการจัดระบบการดำเนินการแนะแนววิชาการและวิชาชีพในสถานศึกษา โดยเชื่อมโยงกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม การแนะแนวให้สอดคล้องกับบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม โดยความร่วมมือของครูทุกคนในสถานศึกษา การประสานความร่วมมือ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ด้านการแนะแนวในบริบทสังคมพหุวัฒนธรรมกับสถานศึกษาอื่นและเครือข่ายการแนะแนว และการติดตามและประเมินผลการจัดระบบและกระบวนการแนะแนวให้สอดคล้องกับบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม

8. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษาในสังคม

พหุวัฒนธรรม

การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษานั้น สถานศึกษาต้องจัดทำรายงานการประเมินตนเองเป็นประจำทุกปีและทุกๆ 5 ปี จะมีหน่วยงานภายนอกประเมินการจัดการศึกษาของสถานศึกษา โดยสถานศึกษาพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา โดยจัด

ระบบโครงสร้างองค์กร กำหนดเกณฑ์การประเมิน เป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษาตาม มาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้ วางแผนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามระบบการประกันคุณภาพ การศึกษา พัฒนางานตามแผนและติดตาม ตรวจสอบ และประเมินคุณภาพภายใน ประสานความร่วมมือการประกันคุณภาพการศึกษากับหน่วยงานอื่นให้มีระบบและต่อเนื่อง (รุ่ง แก้วแดง, 2544)

การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ตามกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 ได้แก่ การกำหนดมาตรฐานการศึกษา ของสถานศึกษา การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐาน การศึกษาของสถานศึกษา การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการ การศึกษาของสถานศึกษา การจัดให้มีการติดตาม ตรวจสอบคุณภาพการศึกษา การจัดให้มีการ ประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา สถานศึกษาจะต้องสนับสนุน ส่งเสริมให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา การกำหนดเกณฑ์การประเมิน เป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษาและดำเนินการพัฒนางานตามแผน กำกับ ติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลคุณภาพภายในเพื่อปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และรายงานผลการประกันคุณภาพ การศึกษาของสถานศึกษา ปรับปรุงและพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ให้ต่อเนื่องอยู่เสมอ (สุนทร โคตรบรรเทา, 2552)

อำนาจ วิชยานุวัติ (2557) ได้เสนอรูปแบบในการประกันคุณภาพในสามจังหวัด ชายแดนภาคใต้ คือระบบประกันคุณภาพแบบ CoPSPAR ที่พัฒนาขึ้นเพื่อใช้เป็นรูปแบบในการ ประกันคุณภาพในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มุ่งเน้นให้การศึกษาที่มีคุณภาพสูงขึ้น ประกอบด้วย 1) Co: Context การจำแนกสิ่งต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อจัดการศึกษา เช่น นโยบายทางการศึกษา เศรษฐกิจ สังคม การเมือง ศาสนา และวัฒนธรรม 2) P : Planning การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพ การศึกษาที่สอดคล้องกับภารกิจเพื่อตอบสนองเป้าหมายคุณภาพการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ 3) S : Staff เป็นกลุ่มของบุคคลที่มีทักษะต่างๆ มีความเกี่ยวข้องซึ่งกัน โดยมีข้อตกลง วัตถุประสงค์ จุดมุ่งหมาย และแนวทางในการทำงานที่ทุกคนรับผิดชอบร่วมกัน เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายเดียวกัน อย่างมีประสิทธิภาพและปฏิบัติงานมีความพอใจในการทำงาน 4) P : Process เป็นกระบวนการ ในระบบประกันคุณภาพ ซึ่งมีการทำงานที่สัมพันธ์ต่อเนื่อง คือ การประเมินคุณภาพภายใน การติดตาม ตรวจสอบคุณภาพการศึกษา และการพัฒนาคุณภาพการศึกษา 5) A : Assessment การประเมินเพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศ เน้นการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ได้ข้อสนเทศเพื่อตัดสินใจคุณค่าสิ่งหนึ่ง 6) R : Report การรายงานกระบวนการรวบรวมข้อมูล สารสนเทศ โดยการรวบรวมข้อมูลและศึกษาอย่างเป็นระบบ เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติงานกับ เป้าหมายให้บรรลุวัตถุประสงค์ โดยนำผลมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับแผนที่กำหนด

อำนาจ วิทยานูวัติ (2557) ได้ให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อให้ระบบมีการพัฒนาอย่างยั่งยืน ดังนี้ 1) การกำหนดมาตรฐานสถานศึกษาที่สอดคล้องกับเอกลักษณ์ท้องถิ่น สารการเรียนรู้ และกระบวนการเรียนรู้ 2) การกำหนดวิธีดำเนินงานและนำข้อมูลสภาพจำเป็นของสถานศึกษามาจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี 3) การให้ความรู้การดำเนินงานตามระบบและขอความร่วมมือตามบทบาทหน้าที่แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง 4) การจัดทำรอบและเครื่องมือในการตรวจสอบคุณภาพภายในสถานศึกษาที่เหมาะสม หลากหลาย มีคุณภาพ 5) การตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนงาน โครงการ กิจกรรม ตามวัตถุประสงค์ 7) การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพและรายงานคุณภาพการศึกษา และ 8) การนำผลการตรวจสอบมาพัฒนา ปรับปรุง แก้ไข และส่งเสริมการนิเทศติดตาม

การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ควรตั้งคณะกรรมการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยผู้แทนจากชุมชนและผู้นำศาสนาเข้ามาร่วมด้วย เพื่อช่วยรับประกันองค์ความรู้ที่ได้รับจากชุมชนและศาสนา ดำเนินการให้มีการตรวจเยี่ยมภายในสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ควบคุมดูแลให้มีการปฏิบัติตามแผน และจัดทำรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี (นันทพล วิทยานนท์, 2555)

กล่าวโดยสรุป การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม ดำเนินการโดยการจัดโครงสร้างองค์กรให้รองรับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม การจัดตั้งคณะกรรมการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยมีผู้แทนจากชุมชนและผู้นำศาสนา การกำหนดเกณฑ์การประเมินเป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษาตามมาตรฐานและตัวชี้วัดของสถานศึกษาและ สมศ. ซึ่งสอดคล้องกับบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม การวางแผนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามระบบประกันคุณภาพการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม การตรวจเยี่ยมภายในและควบคุมดูแลให้มีการปฏิบัติตามแผนเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม การประสานความร่วมมือกับสถานศึกษาอื่น เขตพื้นที่การศึกษา สมศ. และหน่วยงานอื่นในการปรับปรุงและพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทสังคมพหุวัฒนธรรมเพื่อปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และการจัดทำรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี

9. การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุติธรรม องค์กร หน่วยงาน สถานประกอบการ และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม

การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุติธรรม องค์กร หน่วยงาน สถานประกอบการ และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา โดยการศึกษาข้อมูลการจัดการศึกษา ความต้องการสนับสนุนด้านวิชาการและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัวยุติธรรม องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของการจัดการศึกษา ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 ว่า มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้มีความสมบูรณ์ทั้ง ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีความรู้ มีคุณธรรม และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยบทบาทของสถานศึกษาในการส่งเสริมวิชาการและความสัมพันธ์กับชุมชน ซึ่งกำหนดไว้ใน มาตรา 24 คือ 1) จัดเนื้อหาและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างบุคคล 2) ฝึกทักษะ การคิดเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา 3) จัดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ คิดเป็น ทำเป็น และใฝ่รู้ 4) จัดการเรียนรู้โดยผสมผสานความรู้ให้สมดุล ปลูกฝังคุณธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 5) จัดบรรยากาศและสื่อในการเรียนรู้ และ 6) จัดการเรียนรู้โดยการประสานความร่วมมือกับทุกฝ่าย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546)

การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ สถานศึกษาดำเนินการเสริม ความรู้และประสบการณ์ให้ชุมชน พัฒนาวิชาการและคุณภาพการเรียนรู้ในการจัดการศึกษาของ บุคคล ครอบครัวยุติธรรม องค์กร หน่วยงาน และสถาบันทางสังคมอื่นที่จัดการศึกษา และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในการจัดการศึกษา โดยร่วมมือกับบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงาน และสถาบันทางสังคมอื่น ส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการเพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับ สภาพปัญหาและความต้องการ โดยร่วมมือกับบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงาน และสถาบันทาง สังคมอื่นสนับสนุนและช่วยเหลือให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างชุมชน โดย ร่วมมือกับบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงาน และสถาบันทางสังคมอื่น (สุนทร โคตรบรรเทา, 2552)

การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุติธรรม องค์กร หน่วยงาน สถานประกอบการ และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งการมีส่วนร่วม ในการบริหารงานวิชาการของผู้ปกครองและชุมชนช่วยแนวทางการบริหารงานตอบสนองความ ต้องการของผู้ปกครองและชุมชนมากยิ่งขึ้น ส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนเลือกสรรภูมิปัญญา และวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ โดยร่วมมือกับ บุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงาน และสถาบันทางสังคมอื่น (นันทพล วิทยานนท์, 2555)

กล่าวโดยสรุป การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุติธรรม องค์กร หน่วยงาน สถานประกอบการ และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม ดำเนินการ โดยการสำรวจและศึกษาข้อมูลการจัดการศึกษา เลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ รวมทั้งความต้องการในการสนับสนุนด้านวิชาการ ในบริบทสังคมพหุวัฒนธรรมของบุคคล ครอบครัวยุติธรรม องค์กร หน่วยงาน สถานประกอบการ และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้ปกครองและชุมชน การส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนางานวิชาการและพัฒนาคณาภพการเรียนรู้ในการจัดการศึกษาในบริบทสังคมพหุวัฒนธรรมของบุคคล ครอบครัวยุติธรรม องค์กร หน่วยงาน สถานประกอบการ และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา และการจัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดการศึกษาในบริบทสังคมพหุวัฒนธรรมของบุคคล ครอบครัวยุติธรรม องค์กร หน่วยงาน สถานประกอบการ และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

10. การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม

สถานศึกษาต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดการเรียนรู้ โดยการพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีที่มีความหลากหลายอย่างเหมาะสมและพอเพียง โดยการประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน เช่น การสืบค้นข้อมูลผ่านระบบอินเทอร์เน็ตที่เปิดกว้างให้บุคคลเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย การใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน การใช้ระบบคอมพิวเตอร์ช่วยเรียน การศึกษาทางอินเทอร์เน็ต ซึ่งสิ่งเหล่านี้สถานศึกษาต้องจัดหาหรือจัดให้มีขึ้น โดยการประสานความร่วมมือเพื่อพัฒนางานวิชาการกับบุคคล ครอบครัวยุติธรรม องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่น (กรมวิชาการ, 2545 ค)

การพัฒนาและใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา สถานศึกษาจะต้องวิเคราะห์ความจำเป็นในการใช้สื่อและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนและการบริหารงานวิชาการ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูผลิต พัฒนา และใช้สื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อการศึกษา และการพัฒนางานด้านวิชาการ จัดทำ จัดทำสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาให้กับครูและนักเรียนอย่างเพียงพอและหลากหลาย โดยประสานความร่วมมือกับบุคคล ครอบครัวยุติธรรม องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่น และประเมินผลการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี

การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาควรวิเคราะห์ความจำเป็นในการใช้สื่อและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนและการบริหารงานวิชาการ ส่งเสริมให้ครูผลิตหรือจัดทำสื่อและเทคโนโลยีเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน และการพัฒนางานด้านวิชาการ โดยประสานความร่วมมือกับบุคคล ครอบครัวยุติธรรม องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่น และประเมินผลการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี (สุนทร โคตรบรรเทา, 2552)

การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ควรกำหนดแผนการพัฒนาลือ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา และควบคุม ดูแล และ กำกับให้มีการดำเนินงานได้ตามแผน แบ่งความรับผิดชอบห้องปฏิบัติการเพื่อพัฒนาวิชาการของ นักเรียน คือห้องคอมพิวเตอร์ ห้องสมุด และห้องทดลองทางวิทยาศาสตร์ และจัดทำรายงานผลของ การปฏิบัติการตามแผนและการใช้ห้องปฏิบัติการ และควรมีการพัฒนาและใช้ลือ นวัตกรรม และ เทคโนโลยีทางการศึกษาให้สอดคล้อง เหมาะสมกับบริบทสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และ ประเมินผลการพัฒนาลือ นวัตกรรม และเทคโนโลยี (นันทพล วิทยานนท์, 2555)

กล่าวโดยสรุป การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในสังคม พหุวัฒนธรรม ดำเนินการ โดยการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น ในการใช้ลือและเทคโนโลยีเพื่อการ จัดการเรียนรู้และการบริหารงานวิชาการที่สอดคล้องกับบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม การกำหนด แผนการพัฒนาลือ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทสังคม พหุวัฒนธรรม การควบคุม ดูแล และกำกับให้มีการดำเนินงานได้ตามแผนที่สอดคล้องกับบริบท สังคมพหุวัฒนธรรม การส่งเสริมให้ครูจัดหาและพัฒนาลือ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อใช้ในการ จัดการเรียนรู้และพัฒนางานวิชาการให้เพียงพอ หลากหลาย และสอดคล้องกับบริบทสังคม พหุวัฒนธรรม การประสานความร่วมมือในการผลิต จัดหา พัฒนา และการใช้ลือ นวัตกรรม และ เทคโนโลยีกับบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทสังคม พหุวัฒนธรรม และการประเมินผลการใช้ลือ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาที่สอดคล้อง กับบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม

ตอนที่ 4 แนวคิดกลยุทธ์การยกระดับคุณภาพการศึกษา

4.1 การยกระดับคุณภาพการศึกษา

การยกระดับคุณภาพการศึกษาคือการทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตร คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และทักษะในสังคมพหุวัฒนธรรมจากการจัดการศึกษาตามหลักสูตร และมาตรฐานการจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพสูงขึ้นและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความพึงพอใจ ซึ่งการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยการพัฒนาการบริหารงานวิชาการเป็นหัวใจสำคัญของการบริหาร สถานศึกษาและการพัฒนาการศึกษาหรือการพัฒนาให้นักเรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานและ สอดคล้องกับความต้องการของสังคม เพื่อเป็นกำลังของการพัฒนาประเทศ

สถาบันวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้ (2552) ได้ดำเนินโครงการพัฒนาโรงเรียนเข้มแข็งด้วยการจัดการความรู้และส่งเสริมให้โรงเรียนดำเนินการบริหารจัดการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างเป็นระบบ หลากรูปแบบ ด้วยการนำผลการประเมินทบทวนระบบปีการศึกษาที่ผ่านมาเพื่อประกอบการพิจารณาปรับระบบใหม่ การจัดการความรู้เพื่อกำหนดนโยบายและจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน วิเคราะห์สภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียน กำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนากระบวนการยกระดับผลสัมฤทธิ์ การนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร และประสานงานร่วมกับผู้ปกครองเพื่อเฝ้าระวังและติดตามแก้ไขปัญหา ประกอบด้วย

1) การบริหารจัดการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดำเนินการ

โดยจัดการความรู้เพื่อกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน การวิเคราะห์สภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียน การกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนากระบวนการยกระดับผลสัมฤทธิ์การนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร และการประสานงานกับผู้ปกครองเพื่อแก้ไขปัญหา

2) การจัดการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดำเนินการ 3 รูปแบบ คือ

รูปแบบที่ 1 การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้สูงขึ้นตามเกณฑ์ที่คาดหวัง โดยกำหนดรูปแบบการพัฒนาการเรียนรู้และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น การใช้วิธีสอนแบบเพื่อนช่วยเพื่อน การศึกษานักเรียนเป็นรายบุคคล การแนะนำ ชูใจและเสริมแรง จัดกลุ่มนักเรียนแล้วสอนซ่อมเสริม จัดการเรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอน เน้นให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริง กำหนดภาระงานที่ชัดเจน ครูเลือกใช้สื่อที่เน้นนวัตกรรมและเทคโนโลยี สอนเน้นกระบวนการคิด ใช้เทคนิควิธีสอนบูรณาการ และการกำหนดเกณฑ์การประเมินที่เหมาะสม ทั้งยังเสริมสร้างให้มีเจตคติที่ดีและกล้าแสดงออก การจัดการเรียนรู้โดยการออกแบบฝึกทักษะย่อยๆ และฝึกอย่างต่อเนื่อง ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมจากแหล่งเรียนรู้ และจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่หลากหลาย

รูปแบบที่ 2 การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสู่ความเป็นเลิศคือ การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนพิเศษและการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศ

รูปแบบที่ 3 การช่วยเหลือนักเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์การจบหลักสูตรและลด 0 ร และ มส คือ ดูแลใกล้ชิดเพื่อปรับพฤติกรรมและให้โอกาสนักเรียน เพิ่มพูนผลสัมฤทธิ์เพื่อให้ได้ตามเกณฑ์การจบหลักสูตร และการจัดหลักสูตรนอกระบบ

งานวิจัยของ พงษ์ศิริบริกรมพิทักษ์ (2550) พบว่า มีกลยุทธ์การยกระดับคุณภาพการศึกษาโดยเครือข่ายวิจัยการศึกษา ประกอบด้วย 6 กลยุทธ์ คือ กลยุทธ์การพัฒนาครู กลยุทธ์การมีส่วนร่วม กลยุทธ์การค้นหาคำความต้องการ กลยุทธ์เครือข่าย กลยุทธ์การสร้างหุ้นส่วนในพื้นที่ (โรงเรียนพี่เลี้ยง) และกลยุทธ์กระบวนการจัดการความรู้

ขณะเดียวกัน สุวิมล ว่องวานิช (2550) ได้วิจัยเกี่ยวกับกลยุทธ์การยกระดับคุณภาพการศึกษาคือกลยุทธ์การพัฒนาครู โดยการเสริมพลัง การประชุมวิชาการและการบูรณาการกลยุทธ์การมีส่วนร่วมและการทำงานแบบพหุภาคีของสถานศึกษา องค์กรท้องถิ่น หน่วยงานทางการศึกษา และสถาบันอุดมศึกษา และกลยุทธ์ค้นหาความต้องการจำเป็นจากการใช้แบบสำรวจประชุมระดมสมอง พิจารณาสภาพปัจจุบัน ผลการประเมินของ สมศ. และผลของงานวิจัยในพื้นที่

เกณฑ์การประเมินคุณภาพภายนอกกรอบที่สาม (พ.ศ. 2554-2558) ให้ความสำคัญกับคุณภาพผู้เรียนมากถึงร้อยละ 75 ซึ่งสถานศึกษาจะต้องตระหนักในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนคือ การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การใฝ่รู้ใฝ่เรียน และคิดเป็นทำเป็น ส่วนมาตรฐานด้านการมีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ การมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตให้ความสำคัญเท่าเดิม (ไพรวลัย พิทักษ์สาถิ, 2552) จากการศึกษาแนวทางการยกระดับคุณภาพการศึกษา โดยการนำแนวคิดทฤษฎีเชิงระบบมาเชื่อมโยงกับการจัดการศึกษาในสถานศึกษาช่วยให้ผู้บริหารเข้าใจและมีความชัดเจนในการนำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาไปปฏิบัติอย่างยั่งยืน

การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของไทยต้องเริ่มจากสถานศึกษาทุกแห่งดำเนินการพัฒนาคุณภาพของตนเอง โดยมีการพัฒนาคุณภาพภายในผสมผสานอยู่ในกระบวนการบริหารและการจัดการเรียนการสอนตามปกติของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง อาจจะเป็นการสร้างเชื่อมั่นว่าสถานศึกษาจะจัดการศึกษาให้มีคุณภาพไปตามมาตรฐานที่กำหนด เพื่อให้เด็กไทยเป็นคนดี มีความสามารถ และมีความสุข จะได้ช่วยกันสร้างสรรค์สังคมไทยให้มีสันติ สิ่งแวดล้อมยั่งยืน เศรษฐกิจมั่นคง สามารถร่วมมือและแข่งขันกับประเทศอื่นๆ ได้อย่างมีศักดิ์ศรีในสังคมโลก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550)

ถวิล อรัญเวศ (2557) ได้กล่าวถึงแนวทางการยกระดับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา โดยการสร้างโอกาสให้ผู้เรียนเข้าถึงการเรียนรู้ที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมกัน และการเปิดโอกาสให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา สถานศึกษาต้องบริหารจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ สถานศึกษาต้องมีศักยภาพสูงในการแปลงนโยบายและพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไปสู่การปฏิบัติให้บรรลุตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ จึงจะสามารถยกระดับคุณภาพการศึกษาและสามารถพัฒนาสถานศึกษาเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ

กล่าวโดยสรุป ในการยกระดับคุณภาพการศึกษาต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ตั้งแต่ระดับผู้บริหารการศึกษาจนถึงระดับผู้ปฏิบัติ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งการยกระดับคุณภาพการศึกษาจะเกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารสถานศึกษา การพัฒนาการศึกษา และการพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพ ซึ่งกระบวนการยกระดับคุณภาพการศึกษาเริ่มตั้งแต่ระดับนโยบายจนถึงการจัดกระบวนการเรียนรู้

4.2 กลยุทธ์การยกระดับคุณภาพการศึกษา

4.2.1 ความหมายของกลยุทธ์

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546) กล่าวว่า กลยุทธ์หมายถึงวิธีการหรือแผนการที่คิดขึ้นอย่างรอบคอบ มีลักษณะเป็นขั้นเป็นตอน มีความยืดหยุ่นพลิกแพลงได้ตามสถานการณ์มุ่งหมายเพื่อเอาชนะคู่แข่งขั้นหรือเพื่อหลีกเลี่ยงอุปสรรคต่างๆ จนบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ

Wright, Kroll และ Parmel (1998) กล่าวว่า กลยุทธ์หมายถึงแผนของผู้บริหารระดับสูงที่จะนำไปสู่ผลลัพธ์ต่างๆ ที่สอดคล้องกับภารกิจและเป้าประสงค์ขององค์กร

Longman (2005) ให้ความหมายของกลยุทธ์ว่า เป็นแผนเฉพาะเพื่อนำสู่ความสำเร็จในการทำกิจกรรมเรื่องนั้นๆ

กล่าวโดยสรุป กลยุทธ์ หมายถึง วิธีการดำเนินงานที่ผ่านการวางแผนอย่างรอบคอบ มีขั้นตอนเพื่อนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย และกลยุทธ์จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารองค์กร ดังที่ พสุ เดชะรินทร์ (2553) กล่าวว่า กลยุทธ์คือหางเสือที่ช่วยกำหนดและกำกับทิศทางของเรือ และเปรียบเสมือนเครื่องยนต์ที่ช่วยให้การขับเคลื่อนเรือไปถึงจุดหมาย

4.2.2 ความสำคัญของกลยุทธ์

กลยุทธ์เป็นส่วนสำคัญในการผลักดันองค์กรสู่ทิศทางที่ถูกต้องและมั่นคง โดยการกำหนดกลยุทธ์มีกระบวนการและหลักการที่มีความละเอียดและรอบคอบรัดกุม (อนิวัช แก้วจันทร์, 2551) ซึ่งความสำคัญของกลยุทธ์ สรุปได้ดังนี้ คือ การกำหนดทิศทางที่มีความชัดเจนขององค์กร การให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียขององค์กร องค์กรคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นทั้งในระยะสั้นและระยะยาว และการมุ่งเน้นผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

4.2.3 องค์ประกอบและกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์

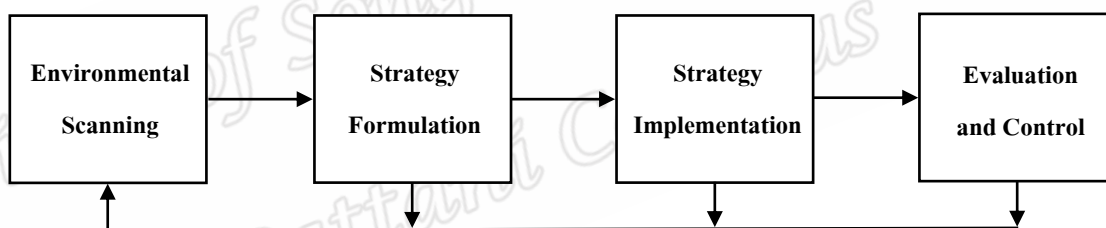
แนวคิดของ Kaplan และ Norton (1996, อ้างถึงใน พสุ เดชะรินทร์, 2549) กล่าวว่า การบริหารเชิงกลยุทธ์มีกระบวนการในการพัฒนาองค์กรไปสู่ความสำเร็จและเป็นองค์กรที่มีสมรรถนะสูงอย่างมีศักยภาพ มีองค์ประกอบ 3 ประการที่สำคัญ คือ 1) กำหนดกลยุทธ์ที่ชัดเจน 2) การนำกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ และ 3) การประเมินผลการปฏิบัติงานที่นำมาจากกลยุทธ์ที่กำหนดขึ้น

การพัฒนาองค์กรสู่องค์กรที่มีสมรรถนะสูง ต้องมีกระบวนการกำหนดกลยุทธ์ที่ชัดเจน เข้าใจง่าย และสามารถถ่ายทอดให้ผู้ปฏิบัตินำไปปฏิบัติได้จริงและเกิดผลสัมฤทธิ์ในการทำงาน และมีกระบวนการตรวจสอบผลการปฏิบัติงานด้วยเครื่องมือประเมินผลการดำเนินงานเป็นการตรวจสอบกลยุทธ์ ซึ่งกลยุทธ์และวิธีปฏิบัติมีความเหมาะสมต่อช่วงเวลา และสถานการณ์นั้นๆ และปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสถานการณ์และสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลง

Wheelen และ Hunger (2012) กล่าวว่า องค์ประกอบของการบริหารเชิงกลยุทธ์นั้นจะต้องประกอบด้วยพื้นฐาน 4 ประการ คือ 1) การตรวจสอบสภาพแวดล้อมขององค์กร 2) การกำหนดกลยุทธ์ 3) การนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ และ 4) การประเมินผลและควบคุม ซึ่งองค์ประกอบดังกล่าวมีความสัมพันธ์กัน ดังภาพประกอบ 4

ภาพประกอบ 4 ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบพื้นฐานในการบริหารเชิงกลยุทธ์

(ที่มา : Wheelen และ Hunger. (2012). *Strategic Management and Business Policy* (13th ed.). New Jersey: Prentice Hall.)

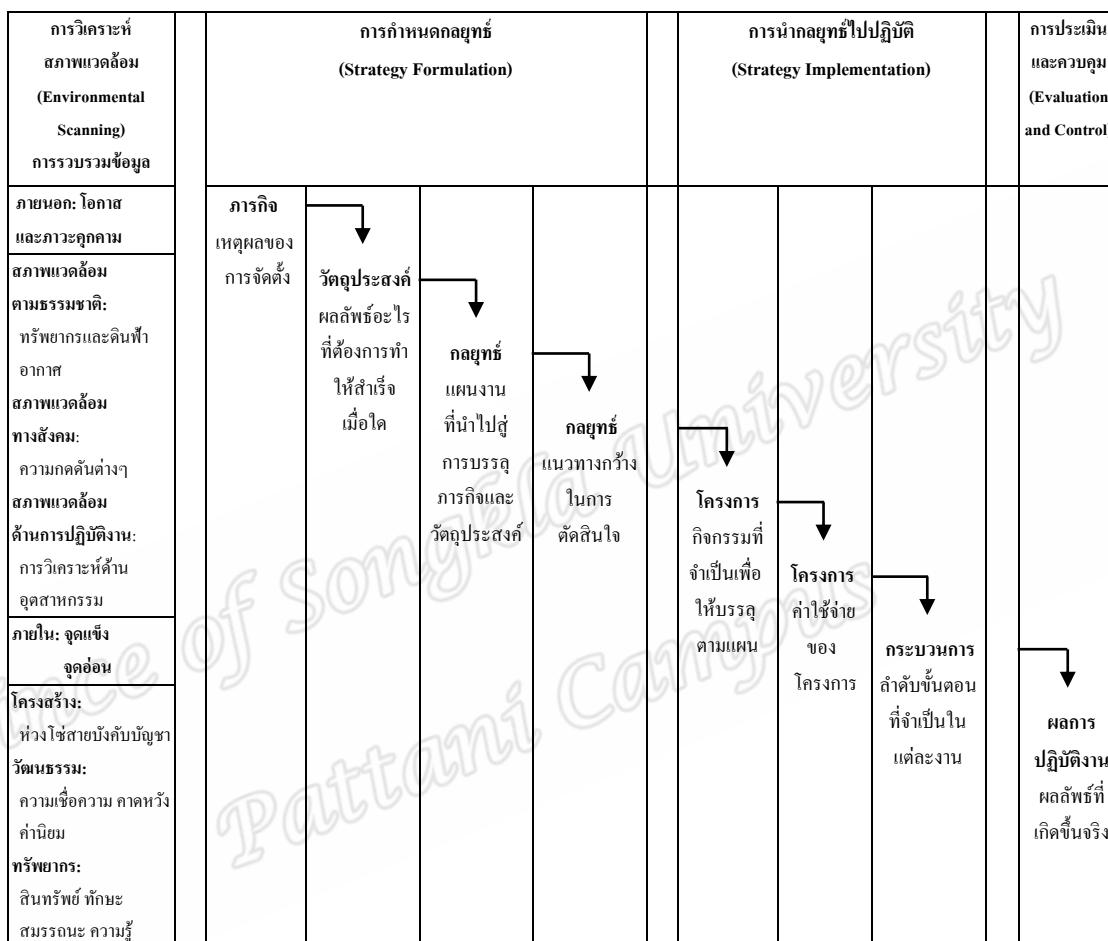
จากภาพประกอบ 4 แสดงองค์ประกอบพื้นฐานของกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ของ Wheelen และ Hunger (2012) อธิบายถึงการตรวจสอบสภาพแวดล้อมขององค์กรเป็นการตรวจสอบข้อมูล ประเมินองค์กร และเผยแพร่สิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อองค์กรทั้งภายในและภายนอกองค์กร เพื่อกำหนดองค์ประกอบที่สำคัญทางกลยุทธ์ การกำหนดอนาคตขององค์กรต้องทราบถึงสภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและสภาพแวดล้อมภายในที่สำคัญต่อองค์กรคือ การ SWOT Analysis เป็นองค์ประกอบทางกลยุทธ์สำหรับองค์กร

สภาพแวดล้อมภายในขององค์กรเป็นจุดแข็งและจุดอ่อนภายในองค์กรที่สามารถเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ในโครงสร้างองค์กรและบริบทของการทำงานภายในองค์กรที่ไม่อยู่ภายใต้การควบคุมในระยะสั้นของการจัดการที่อยู่ในระดับสูง ส่วนจุดแข็งขององค์กรจะทำให้เกิดสมรรถนะที่สำคัญภายในองค์กรที่ใช้เป็นข้อได้เปรียบในการแข่งขันขององค์กรได้ ซึ่ง Wheelen และ Hunger (2012) ได้อธิบายการบริหารเชิงกลยุทธ์ตามรูปแบบพื้นฐาน ดังภาพประกอบ 5

ภาพประกอบ 5 รูปแบบพื้นฐานในการบริหารเชิงกลยุทธ์

(ที่มา : Wheelen และ Hunger. (2012). *Strategic Management and Business Policy* (13th ed.).

New Jersey: Prentice Hall.)

4.2.4 การพัฒนากลยุทธ์

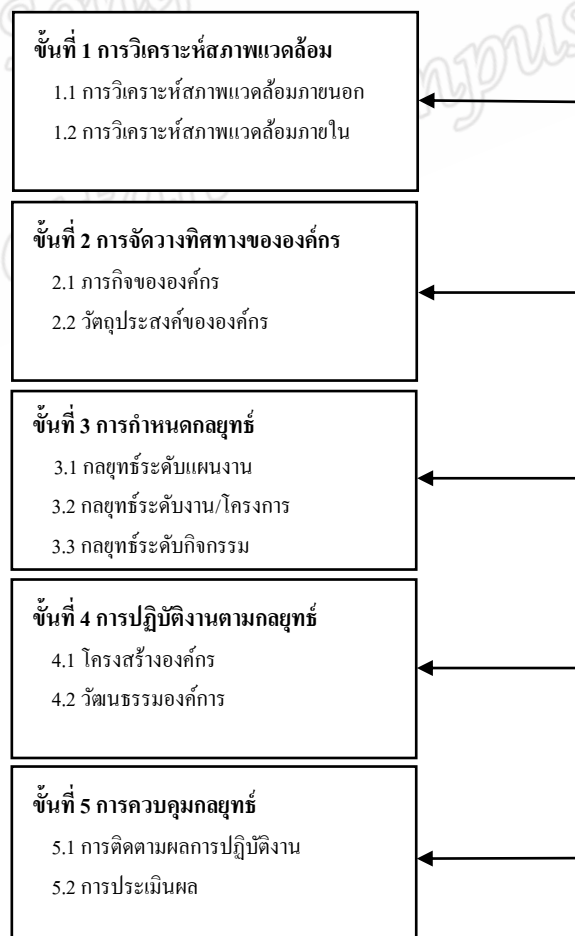
Certo และ Peter (1991) กล่าวว่า การจัดการกลยุทธ์เป็นกระบวนการทำงานอย่างต่อเนื่องที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้องค์กรสามารถเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้เหมาะสมและเสนอขั้นตอนการจัดการกลยุทธ์ไว้ 5 ขั้นตอน คือ

- 1) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (Environment Analysis) โดยพิจารณา “จุดแข็ง-จุดอ่อน” ภายในองค์กรและ “โอกาส-อุปสรรค” จากภายนอกองค์กร ซึ่งเป็นปัจจัยเงื่อนไขที่มีอิทธิพลต่อการบรรลุความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์กร ทั้งที่เป็นปัจจัยเงื่อนไขในระยะเวลาที่ผ่านมาและที่จะเป็นเงื่อนไขในอนาคต

- 2) การจัดวางทิศทางขององค์กร (Establishing Organization Direction) โดยพิจารณาภารกิจขององค์กร เน้นเหตุผลการมีองค์กร เป้าประสงค์ และประโยชน์ที่ได้รับจากองค์กร
- 3) การกำหนดกลยุทธ์ (Strategic Formulation) โดยพิจารณาออกแบบและเลือกกลยุทธ์ที่เหมาะสมและสามารถปฏิบัติได้จริงจากการวิเคราะห์ทางเลือกด้วยเทคนิคต่างๆ
- 4) การปฏิบัติงานตามกลยุทธ์ (Strategic Implementation) โดยดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงานตามกลยุทธ์ที่กำหนดไว้ให้เป็นไปอย่างราบรื่น โดยคำนึงถึงโครงสร้างขององค์กรและวัฒนธรรมขององค์กร เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จตามที่พึงประสงค์
- 5) การควบคุมเชิงกลยุทธ์ (Strategic Control) โดยทำการติดตามผลปฏิบัติงานและทำการประเมินผลกระบวนการและประเมินผลสำเร็จขององค์กร

ภาพประกอบ 6 กระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์

(ที่มา : Certo และ Peter, (1991). *Strategic Management : Concept and Applications*. New York: McGraw-Hill.)

Wheelen และ Hunger (2004) เสนอขั้นตอนการพัฒนากลยุทธ์ 2 ขั้นตอน ซึ่งมีความสัมพันธ์ในลักษณะที่เป็นกระบวนการต่อเนื่อง ประกอบด้วย การตรวจสอบสภาพแวดล้อมและการกำหนดกลยุทธ์ ดังนี้

1) การตรวจสอบสภาพแวดล้อม (Environmental Scanning)

การพัฒนากลยุทธ์เริ่มต้นจากการวิเคราะห์ ตรวจสอบ และประเมินสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กร โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อระบุปัจจัยเชิงกลยุทธ์ทั้งปัจจัยที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอก ซึ่งวิธีการตรวจสอบสภาพแวดล้อมที่นิยมใช้กันมากคือ การวิเคราะห์ SWOT โดยการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคาม การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน ประกอบด้วย การวิเคราะห์จุดแข็ง และจุดอ่อนขององค์กร ได้แก่ โครงสร้าง วัฒนธรรม และทรัพยากร ซึ่งจุดแข็งที่สำคัญกลายเป็นความสามารถหลัก ที่สามารถนำมาใช้สร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันได้ ส่วนการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก เป็นการวิเคราะห์โอกาสและภาวะคุกคาม ซึ่งเป็นปัจจัยที่ไม่สามารถควบคุมได้ในระยะเวลานานสั้น มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และมีผลกระทบโดยตรงต่อองค์กร ได้แก่ นโยบายด้านการศึกษาของรัฐ สภาพเศรษฐกิจ สภาพสังคม และเทคโนโลยี

2) การกำหนดกลยุทธ์ (Strategy Formulation)

การกำหนดกลยุทธ์คือการจัดทำแผนระยะยาวเพื่อนำมาใช้บริหารงานให้เหมาะสมกับจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคามที่กำลังเกิดขึ้น โดยกำหนดเป็นพันธกิจขององค์กร กำหนดวัตถุประสงค์ (Objective) การพัฒนากลยุทธ์ (Strategies) และการกำหนดนโยบาย (Policy) เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานการกำหนดกลยุทธ์จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก โดยการใช้วิธี SWOT Matrix จากการศึกษาวิธีการดังกล่าวของ Wehrich และ Koontz (2005) พบว่ามีแนวคิดที่สำคัญ ดังนี้

- (1) กลยุทธ์ SO เป็นกลยุทธ์ที่ใช้จุดแข็งภายในเพื่อสร้างประโยชน์จากโอกาสภายนอก
- (2) กลยุทธ์ ST เป็นกลยุทธ์ที่ใช้จุดแข็งจัดการกับภาวะคุกคาม โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะเพิ่มศักยภาพขององค์กรและป้องกันภาวะคุกคามภายหลัง
- (3) กลยุทธ์ WO เป็นกลยุทธ์ที่จะลดจุดอ่อนและเพิ่มโอกาสในการพัฒนาโดยอาศัยสภาพแวดล้อมภายนอก
- (4) กลยุทธ์ WT เป็นกลยุทธ์ที่มีเป้าหมายเพื่อลดจุดอ่อนและภาวะคุกคาม

แนวคิดข้างต้นสอดคล้องกับแนวคิดของ Wheelen และ Hunger (2004) กล่าวว่าการกำหนดกลยุทธ์จะต้องอยู่บนพื้นฐานของการเชื่อมโยงมุมมองทั้ง 4 ด้านเข้าด้วยกัน ดังนี้

- 1) กลยุทธ์ SO พิจารณาถึงวิธีการที่องค์กรจะใช้จุดแข็งภายในเพื่อให้ได้รับประโยชน์จากโอกาส
- 2) กลยุทธ์ ST พิจารณาจุดแข็งขององค์กร หาวิธีหลีกเลี่ยงภาวะคุกคาม
- 3) กลยุทธ์ WO การเอาประโยชน์จากโอกาส หาทางเอาชนะจุดอ่อน
- 4) กลยุทธ์ WT พิจารณาการตั้งรับ ลดจุดอ่อนและหลีกเลี่ยงภาวะคุกคาม

ภาพประกอบ 7 SWOT Matrix สำหรับการกำหนดกลยุทธ์

(ที่มา : Wehrich และ Koont. (2005). *Management : global perspective*. Singapore: McGraw-Hill.)

	จุดแข็ง (S)	จุดอ่อน (W)
โอกาส (O)	SO Maxi-Maxi เป็นกลยุทธ์ที่มีศักยภาพในการประสบความสำเร็จสูงสุด โดยการใช้ประโยชน์จากจุดแข็งขององค์กร เพื่อให้ได้ประโยชน์จากโอกาสภายนอกมากที่สุด	WO Mini-Maxi เป็นกลยุทธ์เพื่อเอาชนะจุดอ่อนให้ได้รับประโยชน์จากโอกาสภายนอก
ภาวะคุกคาม (T)	ST Maxi-Mini เป็นกลยุทธ์ที่ใช้จุดแข็งเพื่อจัดการกับภาวะคุกคามหรือหลีกเลี่ยงปัญหา	WT Mini-Mini เป็นกลยุทธ์เพื่อลดจุดอ่อนและหลีกเลี่ยงภาวะคุกคาม เช่น การลดค่าใช้จ่าย การระดมทุน หรือการรวมธุรกิจ

นอกจากนี้ เกริ่งศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546) ได้กล่าวถึงการเลือกทางเลือก ภายหลังจากประเมินสภาพแวดล้อม ที่มักพบว่าเป้าหมายที่ต้องการบรรลุอยู่ภายใต้ 3 สถานะ ได้แก่ สถานะที่แน่นอน สถานะที่ไม่แน่นอน และสถานะที่มีความเสี่ยง ดังนี้

1) สถานะที่แน่นอน หมายถึง สถานะที่สามารถควบคุมและไม่มี เหตุการณ์ไม่คาดฝัน เพราะมีข้อมูลเพียงพอในการประเมินจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคาม

2) สถานะที่ไม่แน่นอน หมายถึง สภาพความแตกต่างระหว่างข้อมูลที่มี อยู่กับข้อมูลที่ต้องการ โดยข้อมูลที่มีอยู่นั้นน้อยกว่าที่ต้องการ จึงไม่เพียงพอที่จะนำมาใช้ในการ ตัดสินใจ เพราะหากตัดสินใจไปอาจทำให้เกิดความเสียหายแก่องค์กร

3) สถานะที่มีความเสี่ยง หมายถึง สถานะที่แทบจะไม่สามารถคาดการณ์ ว่าอะไรจะเกิดขึ้น จึงไม่สามารถวางแผนในระยะยาวได้ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในสถานะที่แน่นอนให้เลือกทางเลือกที่ปราศจากความเสี่ยงและให้ผลตอบแทนสูงสุด ในสถานะที่มีความเสี่ยงหรือมีความไม่แน่นอนให้เลือกทางเลือกโดยอาศัยหลักการตัดสินใจ ดังนี้

(1) กฎการสูญเสียที่น้อยที่สุด (Minimax Loss Rule) คือทางเลือกที่ สูญเสียผลประโยชน์น้อยที่สุดและมีโอกาสได้มากที่สุด

(2) กฎการได้มากที่สุดของระดับต่ำที่สุด (Maximin Gain Rule) คือทางเลือกที่ไม่ต้องเสี่ยง แม้ว่าจะได้น้อย

(3) กฎการได้รับมากที่สุด (Maximax Gain Rule) คือทางเลือกที่ มุ่งจะได้รับมากที่สุด โอกาสเสี่ยงต่อความล้มเหลวสูง คาดการณ์อนาคตยาก มีความไม่แน่นอนสูง

(4) กฎการได้ทั้งสองฝ่าย (Maximum Joint Gain) เป็นทางเลือก แบบชนะ-ชนะ คือทางเลือกการแสวงหาผลประโยชน์ร่วมกัน ดังนั้นการกำหนดกลยุทธ์ต้องคำนึง ถึงหลักการตัดสินใจ เพื่อให้การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติเกิดประสิทธิผลสูงสุดต่อองค์กร

กล่าวโดยสรุป การกำหนดกลยุทธ์ด้วยวิธีการใช้ข้อมูลจากตาราง SWOT Matrix นั้นเป็นการสังเคราะห์ที่ทำให้ได้กลยุทธ์ที่ตรงประเด็น ชัดเจน และทำท่าต่อการพัฒนา ศักยภาพเชิงรุกขององค์กร โดยกลยุทธ์ SO เน้นการใช้จุดแข็งในองค์กรร่วมกับโอกาสที่เอื้อจาก ภายนอก ดึงความโดดเด่นขององค์กรมาใช้ได้อย่างเต็มที่ กลยุทธ์ WO เป็นวิธีการที่จะลดจุดอ่อน ภายในองค์กร โดยใช้ข้อได้เปรียบจากภายนอกมาแก้ไข กลยุทธ์ ST เป็นวิธีการเสริมจุดแข็งภายใน ก่อนเพื่อป้องกันภาวะคุกคามจากภายนอก ส่วนกลยุทธ์ WT เป็นกลยุทธ์ที่แสดงถึงความพยายามลด จุดอ่อนภายในองค์กร ในลักษณะการตั้งรับและหาวิธีที่จะหลีกเลี่ยงภาวะคุกคามหรือข้อจำกัดจาก ภายนอก โดยหลักการตัดสินใจเลือกแนวทางเพื่อกำหนดกลยุทธ์จะต้องคำนึงถึงกฎการสูญเสียที่ น้อยที่สุด กฎได้มากที่สุดของระดับต่ำที่สุด กฎการได้รับมากที่สุด และกฎการได้ทั้งสองฝ่าย

แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินความแตกต่าง

การจัดลำดับความสำคัญ (Priority Setting) ของความต้องการจำเป็นคือขั้นตอนที่ทำให้การประเมินความต้องการจำเป็นมีความสมบูรณ์ เนื่องจากการนำความต้องการจำเป็นมาเรียงลำดับ ตั้งแต่ความสำคัญมากไปหาน้อย ดังนี้

การจัดลำดับความสำคัญจะต้องพิจารณาทั้งด้านความเที่ยงและความตรง โดยตรวจสอบคุณภาพขององค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการจัดลำดับ คือ 1) ขนาดของความแตกต่างของสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ 2) องค์ประกอบที่เป็นสาเหตุสนับสนุนหรืออุปสรรคต่อความต้องการจำเป็น 3) ระดับความยากง่ายในการจัดลำดับความต้องการจำเป็น 4) การประเมินความเสี่ยง 5) ผลกระทบที่อาจจะเกิดกับส่วนอื่นของระบบ 6) ค่าใช้จ่ายในการแก้ปัญหา และ 7) องค์ประกอบอื่นๆ ที่ส่งผลต่อการแก้ปัญหาความต้องการจำเป็น (Witkin และ Alschuld, 1995)

การจัดลำดับความสำคัญสามารถเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นได้ทั้งระยะสั้นและระยะยาว ใช้ได้กับข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นมีวิธีการที่หลากหลาย นักวิชาการหลายท่านได้เสนอวิธีการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น เพื่อให้ได้ผลที่สอดคล้องกับสภาพจริงมากที่สุด โดยมีแนวคิดที่สำคัญคือ การให้คะแนนความสำคัญตามวิธีการที่กำหนด การจัดเรียงลำดับความสำคัญ และการสรุปผลการจัดลำดับความสำคัญ เทคนิควิธีที่นิยมใช้ ได้แก่ เทคนิคการจัดลำดับความสำคัญสำหรับรูปแบบการตอบที่เป็นทั้งการตอบสนองเดี่ยวและรูปแบบการตอบสนองคู่ ในที่นี้จะนำเสนอเฉพาะแบบการตอบสนองคู่

เทคนิคการจัดลำดับความสำคัญสำหรับข้อมูลแบบการตอบสนองคู่

รูปแบบการให้ตอบข้อมูลแบบตอบสนองคู่ (Dual-Response Format) มักใช้กับแบบสอบถามในรูปมาตราประมาณค่า โดยให้ระบุระดับของสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ รูปแบบนี้สร้างขึ้นโดยมีพื้นฐานแนวคิดของการนิยามความต้องการจำเป็นตามโมเดลความแตกต่าง (Discrepancy Model) วิธีการจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสามารถจัดเป็นกลุ่มวิธีการตามหลักการที่ใช้ ได้แก่ กลุ่มวิธีที่ใช้หลักประเมินความแตกต่าง กลุ่มวิธีที่ใช้หลักการของการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีหลายส่วนประกอบ และกลุ่มวิธีกำหนดน้ำหนักความต้องการจำเป็น ซึ่งวิธีจัดลำดับความสำคัญที่นิยมใช้ในการหาความสำคัญเพื่อสร้างกลยุทธ์นั้นคือวิธีการในกลุ่มวิธีใช้หลักประเมินความแตกต่าง (ณิชา นิมทองดี, 2557)

กลุ่มวิธีที่ใช้หลักประเมินความแตกต่าง

วิธีการใช้หลักประเมินความแตกต่างเป็นวิธีที่มีรากฐานจากการประเมินความต้องการจำเป็นที่ใช้โมเดลความแตกต่าง ซึ่งมีการรวบรวมข้อมูลแบบการตอบสนองคู่จากมาตรวัดที่แสดงระดับความสำคัญ (I = Importance) ของข้อความนั้น มาตรวัดที่แสดงระดับที่ขอรายการนั้น ได้รับระดับสัมฤทธิ์ผล (D= Degree of Success) ที่เป็นอยู่ในขณะนั้น สูตรในการคำนวณมีหลายวิธี วิธีที่นิยมนำมาใช้คือ วิธี Priority Needs Index (PNI) ซึ่งเป็นวิธีการเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นที่พัฒนาขึ้นมาโดยใช้ค่าสถิติในรูปดัชนีที่สามารถบอกค่าต่ำสุดและสูงสุดได้ Priority Needs Index (PNI) ซึ่งดัดแปลงจากวิธีการเรียงตำแหน่งความต้องการจำเป็นจากความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของสภาพที่พึงประสงค์กับสภาพปัจจุบัน (Mean Difference) โดยการถ่วงน้ำหนักของผลต่างของค่าเฉลี่ยระหว่าง I และ D ด้วยน้ำหนักความสำคัญของ I

$$PNI = (I-D) \times I$$

สุวิมล ว่องวานิช (2550) ได้ปรับปรุงสูตร PNI ดั้งเดิม ด้วยวิธี Modified Priority Needs Index ($PNI_{Modified}$) ซึ่งเป็นดัชนีจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นที่ใช้หลักประเมินความแตกต่างเป็นวิธีที่หาค่าผลต่างของสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ (I-D) แล้วหารด้วยค่าของสภาพที่พึงประสงค์ (D) เพื่อควบคุมขนาดความต้องการจำเป็นให้อยู่ในพิสัยที่ไม่มีช่วงกว้างมากเกินไปและให้ความหมายเชิงเปรียบเทียบ เมื่อใช้ระดับของสภาพที่เป็นอยู่เป็นฐานในการคำนวณค่าดัชนีความสำคัญ

$$PNI_{Modified} = \frac{I-D}{D}$$

I แทน ค่าดัชนีการจัดเรียงอันดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น
I แทน คะแนนเฉลี่ยตามสภาพที่คาดหวัง คือสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการในสังคมพหุวัฒนธรรมสำหรับ โรงเรียนมัธยมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

D แทน คะแนนเฉลี่ยตามสภาพปัจจุบัน คือสภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการในสังคมพหุวัฒนธรรมสำหรับ โรงเรียนมัธยมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

กล่าวโดยสรุป การจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นเพื่อนำไปวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคาม สามารถหาโดยใช้วิธี Modified Priority Needs Index (PNI_{Modified}) เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของเรื่องที่จะศึกษา

แนวทางการพัฒนากลยุทธ์ข้างต้นที่กล่าวไว้นั้น ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสังเคราะห์กระบวนการพัฒนากลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรมสำหรับ โรงเรียนมัธยมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของ สุวิมล ว่องวาณิช (2550), Weihrich และ Koontz (1990) และ Wheelen และ Hunger (2012) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมนอก โดยการ SWOT Analysis จากการใช้ค่า PNI
- 2) การร่างกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรมสำหรับ โรงเรียนมัธยมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ (Strategy Formulation) โดยการ SWOT Matrix
- 3) การพัฒนาและปรับปรุงกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรมสำหรับ โรงเรียนมัธยมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้มีความเหมาะสมและสามารถนำไปปฏิบัติใช้ได้จริง